

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 32.

ZATERDAG 9 AUGUSTUS 1919.

Foto C. Steenberg.

UITZICHT VAN DEN KOEPEL OP DEN TOP VAN DEN BARCHEMSCHEN BERG.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BROEDERSCHAP, (31), DOOR JOHN GALSWORTHY . . .	BLZ. 374
EIGENAARDIGE VERRASSINGEN, DOOR E. TH. W. . . .	" 375
LOCHEM EN BARCHEM (SLOT), DOOR M. C. VAN WIJHE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 373, 376—379
DE AIHOES VAN JAPAN, DOOR D. R.	BLZ. 379
DE GAST ALS PARATONNERRE, DOOR E. V. LIDTH DE JEUDE . . .	" 379
HET WILDE DIER, DOOR M. LANGERHUIZEN	" 380
INDISCHE SPEELTUIGEN (VERVOLG), DOOR JOH. F. SNEL- LEMAN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 380—383
DE REGENBOOG, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 382
HET OPEN VENSTER (13), UIT HET ENGELSCHE VAN E. TEMPLE THURSTON, VERTAALD DOOR A. ZWARTS	" 383
GEVEL AAN DE NIEUWE WESTERSTRAAT TE ENKHUIZEN, ILLUSTRATIE	" 384

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

31) DOOR JOHN GALSWORTHY.
Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

ALDUS, in de hypnotiseerende stilte van verheven gedachten, kwamen de twee jeugdige „Sanitisten" in de Hound Street aan.

Bij den ingang van N° 1 stond de zoon van de verlamde vrouw, juffrouw Budgen. De magere, bleke jongen, die hoewel even groot als Martin, niet zoo breed was gebouwd, rookte een twijfelachtig uitzierende cigaret. Hij wendde zijn glansloozen, spottenden blik naar de bezoekers.

„Wat is er van uw dienst?", vroeg hij. „Als het voor dat jonge meisje is, kan ik u wel zeggen, dat ze er vandoor is en geen adres heeft achtergelaten."

„Ik moet Juffrouw Hughs spreken," zei Martin.

De jongen kuchte. „Zoo zoo. Nu, haar zult u wel boven vinden maar als u hem noodig hebt, moet u naar Wormwood Scrubs gaan."

„Zit hij in de gevangenis? Waarvoor is dat?"

„Hij heeft haar met zijn bajonet bij haar pols gestoken." De jongen blies een lange, sierlijke rookwolk door zijn neus.

„Vreeselijk," zei Thyme.

Martin zag den jongen man onbewogen aan. „Wat je daar rookt is vuil vergift," zei hij. „Neem een van de mijne. Ik zal je leeren, hoe je ze moet maken. Het spaart je 1/3 op een pond tabak uit en je zult er je longen niet mee verpesten."

En zijn tabakszak te voorschijn halend, rolde hij een cigaret. De jongen wierp een blik naar Thyme, die met opgetrokken neus voor zich uit scheen te droomen.

Terwijl zij de smalle trap opliepen, die naar de muren, de wasch en het eten stonk, zei Thyme: „Zie je wel, dat het niet zoo eenvoudig was als je dacht. Ik ga niet mee naar boven. Ik wil haar niet zien. Hier zal ik op je wachten." En ze bleef bij de deur van de vroegere kamer van het modelletje staan terwijl Martin naar boven liep.

Daar, in de voorkamer, zat Juffrouw Hughs met de baby op haar arm, naast het bed. Ze zag er weifelend en verschrikt uit. Nadat Martin haar pols had onderzocht en geconstateerd had, dat het hier slechts om een schram ging, keek hij lang naar het kindje. Het kleine wezentje hield zijn teentjes tegen het middel van zijn moeder aangedrukt. Zijn oogjes waren gesloten. Zijn kleine vingertjes lagen tegen haar borsten aangedrukt. Terwijl Juffrouw Hughs haar verhaal deed, bleef Martins oog steeds op het kind gevestigd. Zijn gezicht verraadde zijn gedachten niet, maar af en toe bewoog hij zijn kaken alsof hij aan kiespijn leed. In werkelijkheid deed het uiterlijk van Juffrouw Hughs en van het kleintje niet bepaald op een gunstig resultaat van het voorgeschreven recept hopen. Tenslotte wendde hij zich van de bevende, krachteloze gestalte van de naaister af en liep op het

raam toe. Twee kwijnende hyacinten stonden op de vensterbank. Hun geur verdrong elke andere lucht in de kamer. Heel vreemd stonden ze daar, die twee kwijnende kinderen van buitenlucht en zonneschijn.

„Die stonden hier vroeger niet," zei hij.

„Neen Mijnheer," mompelde Juffrouw Hughs. „Ik nam ze mee naar boven. Ik wilde niet dat die bloempjes daar dood gingen".

Uit den bitteren toon, waarop zij dit zei, maakte Martin de gevolgtrekking, dat de bollen van het modelletje waren geweest. „Zet ze buiten neer," zei hij. „Hier knappen ze niet op. Ze moeten ook broodnodig versch water krijgen. Waar zijn uw schotels?"

Juffrouw Hughs legde het kindje neer en naar de kast gaande, waar zij al haar huisgerei bewaarde, haalde ze twee oude, gebarsten schoteltjes te voorschijn. Martin hief de planten op en, terwijl hij ze vasthield, kroop uit een gesloten, geel bloemblaadje een kleine rups te voorschijn. Het bewoog zijn groen, doorschijnend lichaampje, zeker van zijn weg naar een andere rustplaats. Dit kleine, kronkelende wezentje scheen, als het wonderbaarlijke en de mysterie van het leven zelf, den jongen geneesheer te bespotten, die er werkeloos, met gefronste wenkbrauwen naar keek daar hij geen hand vrij had om de rups van de plant te verwijderen.

„Zij kwam van buiten. Daar waren toch genoeg mannen voor haar, zou ik denken."

Martin zette de bollen neer en wendde zich tot de naaister.

„Kijk eens," zeide hij, „het dient nergens voor over een plas gemorste melk nabetrachtingen te houden en te jammeren. Wat u nu te doen staat, is flink aanpakken en zorgen, dat u werk krijgt."

„Ja mijnheer."

„En dat moet u niet op die manier zeggen. U moet u uit die stemming opwerken."

„Ja mijnheer."

„U moet een beetje steviger worden. Hier hebt u 2/6, haal nu twaalf flesschen stout en drink er elken dag een."

En weer antwoordde juffrouw Hughs: „Ja mijnheer."

„En dan moet ik u over uw kleintje spreken."

Onbewegelijk zooals hij tegen het voeteneind van het bed was neergezet, zat de zuigeling nog steeds, zijn donkere oogjes gesloten, het grauwe, magere gezichtje op zijn kleerenbundeltje neerhangend.

„Het is een stil baasje," mompelde Martin.

„Hij heeft nooit veel gehuild," antwoordde de moeder.

„Dat is in elk geval prettig. Wanneer hebt u hem het laatst gevoed?"

Juffrouw Hughs wachtte even met haar antwoord. Toen zei ze: „Gisteravond tegen half zeven."

„Wat is dat?!"

„Hij sliep den heelen nacht door en vandaag ben ik natuurlijk heelemaal van streek. Ik heb geen melk. Ik heb het nog met de flesch geprobeerd maar hij wou niet."

Martin boog zich over het kleintje heen en legde zijn vinger op het kinnetje. Zich nog meer vooroverbuigend, hief hij daarna het kleine ooglid omhoog.

„Hij is dood," zei hij.

Bij het hooren van die woorden, drukte Juffrouw Hughs, die achter hem stond, het kindje vast tegen haar borst aan. Met het slap bengelend hoofdje vlak tegen haar gezicht aan, omklemde zij en wiegde zij haar kleine, stom, met strak, gespannen gezicht. Wel vijf minuten duurde deze wanhopige strijd met de eeuwige stilte voort — het betasten, verwarmen en beademen van de kleine ledematen. Toen, op een stoel neervallend, bijna dubbel gebogen over haar arm kleintje, kreunde ze. Dat enkele geluid werd door absoluut zwijgen gevolgd. Het gerucht van voetstappen op de krakende trap verbrak het. Martin, zich uit zijn gebukte houding bij het bed verheffend, liep op de deur toe.

Zijn grootvader stond daar voor, Thyme achter hem.

„Zij heeft haar kamer verlaten," zei Mijnheer Stone. „Waar is ze naar toe gegaan?"

Martin begreep, dat de oude heer het modelletje bedoelde en bracht veelbeteekenend zijn vinger naar zijn lippen terwijl hij fluisterde:

„Het kindje van deze vrouw is zoo juist gestorven."

Het gezicht van mijnheer Stone onderging de vreemde kleurverandering, die de plotselinge verzameling van zijn verspreide gedachten steeds te weeg bracht.

Lang stond hij daar en keek op het kindje neer en op het donker hoofd, dat er zich met zooveel wanhoop over heenboog. Tenslotte zei hij:

„Arme vrouw! Nu heeft uw kind vrede."

Juffrouw Hughs keek op en bij het zien van dat oude, vervallen gezicht en het dunne, zilverwitte haar zei ze:

„Hij is dood, mijnheer."

Mijnheer Stone strekte zijn teere, dooraderde hand uit en raakte de voetjes van het kindje aan. „Nu vliegt hij. Hij vertoeft overal. Hij is dicht bij de zon. . . . Kleine broeder!" En op zijn hielen omdraaiend, hing hij heen.

Thyme volgde hem terwijl hij op zijn teenen de trap afliep, die onder zijn voorzichtige pogingen nog meer scheen te kraken. Tranen rolden langs haar wangen.

Martin bleef daar met de moeder en het kind in de stille, afgesloten kamer, waar, als een vreemde, heimelijk binnengeslopen geest, een zachte hyacinthengeur zich in de ruimte verbreedde.

HOOFDSTUK XXVII.

STEPHENS PARTICULIERE LEVEN.

Toen mijnheer Stone en Thyme de woning verlieten, gingen ze weer langs den bleeken jongen. Hij had de zelf-gerolde cigaret weggegooid omdat hij vond, dat die niet genoeg salpeter bevatte om goed te trekken en rookte er nu weer een, die zijn longen nog wat meer achteruit zou helpen. Weer vestigde hij denzelfden, honenden blik op hen.

Schijnbaar onbewust waar hij zich bevond, liep mijnheer Stone door, recht voor zich uitstarend. Zoo nu en dan bewoog zijn hoofd heen en weer zooals een verdorpe bloem in den wind heen en weer wordt geschud.

Beangst door dit onzeker gebaar, stak Thyme haar arm door de zijne. De aanraking van het zachte, jonge vleesch tegen het zijne bracht Mijnheer Stone aan het spreken.

„In die plaatsen. . . .” zei hij, „in die straten! . . . Ik zal het bloeien van den aloë niet beleven — ik zal de alom heerschende vrede niet meemaken! Als honden, over hun eigen gebeente gebukt, leefden de menschen toen!” Weer verzonk hij in zwijgen.

Thyme, die hem vragend aankeek, drukte zich nog vaster tegen hem aan alsof zij wilde trachte hem zoo tot aan het eind van zijn dagen te verwarmen.

Haar verwarde gedachten kwamen hierop neer: „Ik wou, dat grootvader iets zei, dat ik kon begrijpen. Als zijn oogen maar niet zoo vreeselijk staarden!”

In antwoord op zijn kleindochter's gedachten, zeide mijnheer Stone:

„Ik heb een visioen van verbroedering gehad; een dorre helling in de felle zon en op den top een steenen man, die tot de wind sprak. Ik heb een uil bij daglicht hooren schreeuwen en een koekeuk in den nacht hooren roepen.”

„O grootvader! Grootvader!”

Op dien uitroep antwoordde mijnheer Stone: „Ja kind, wat is er?”

Maar Thyme wist niet, wat ze op die vraag moest antwoorden, daar ze in een plotselinge angstvlaag haar grootvader zoo had aangeroepen.

„Als dat arme kindje in leven was gebleven,” stamelde ze, „zou het midden in die ellende opgegroeid zijn. Misschien is het zoo wel het beste, niet grootvader?”

„Dat is altijd het beste,” antwoordde mijnheer Stone. „In die dagen, bezielde door de gedachte aan een individueel leven, kreunden de menschen bij het gezicht van den dood, onbewust van de groote waarheid, dat de wereld een eindeloos lied is.”

„Ik heb hem nog nooit zoo erg meegemaakt,” dacht Thyme en trok den ouden heer wat vlugger voort. Met groote vreugde zag ze hoe haar vader, zijn huissleutel in de hand gereed houdend, juist de Old Square insloeg.

Stephen, die nog steeds met veerkrachtigen tred doorliep, hoewel hij den geheelen weg van de Temple (Londensch college voor opleiding van juristen) te voet had afgelegd, groette hen met zijn hoed. Die hoed was hoog en zwart en heel glanzend, niet bepaald ovaal en ook niet beslist rond en had een kleinen, omgebogen rand. Hiermede en in zijn gekleede jas van een uitstekende coupe, zag hij er op zijn voordeel uit. Deze kleeding paste bij zijn ovaal, tamelijk smal gezicht, gefronsd door twee korte, parallellopende lijnen, die van zijn oogen en neusgaten aan weerskanten naar beneden liepen. Het paste bij zijn mooi, slank gebouwd lichaam en zijn resoluten mond. Zijn vaste aanstelling in de juridische wereld had de noodzakelijkheid buitengesloten om een pruik te dragen en zijn snor af te scheren en hem daarbij nog bovendien een geregeld inkomen verzekerd. Toch gaf hij er de voorkeur aan cleanshaved te gaan.

„Waar komen jullie twee vandaan?” vroeg hij, terwijl hij ze voor liet gaan.

Mijnheer Stone gaf hem geen antwoord, maar liep de zitkamer binnen en ging op het puntje van de eerste de beste stoel zitten, voorovergebogen, zijn handen tusschen zijn knieën.

Na een vluchtigen blik op zijn schoonvader, wendde Stephen zich tot zijn dochter.

„Thyme,” zei hij zacht, „waarom heb je die oude heer hierheen gebracht? Als er nu een van de orde der hoogere zoogdieren op tafel verschijnt, zal je moeder dat niet erg prettig vinden.”

„Maak geen grapjes, vader,” antwoordde Thyme.

Stephen, die dolveel van zijn dochter hield, zag, dat zij door de een of andere omstandigheid niet als gewoonlijk was. Ernstig nam hij haar op, maar Thyme wendde zich van hem af en tot zijn schrik hoorde hij een zacht, onderdrukt geluid.

„Lieve!,” zei hij zacht.

Van haar sentimentele weekheid bewust, bedwong Thyme zich met geweld.

„Ik heb een dood kindje gezien,” zei ze gejaagd met schrille stem en zonder nog iets er aan toe te voegen, rende zij de trap op.

Stephen was diep ontroerd, bijna wanhopig. Het zou moeilijk zijn om na te gaan wanneer hij voor de laatste maal eenige ontroering had getoond. Waarschijnlijk was dat na Thyme's geboorte niet meer gebeurd en toen had hij dat gevoel voor iedereen, behalve voor zichzelf, verborgen gehouden en eerst, nadat hij zijn kamerdeur op slot had gedaan, was hij toen zijn kamer zenuwachtig op en neer geloopt, waarbij zijn tanden elkaar bijna bij het mondstukje van zijn lievelingspijpe raakten. Hij was er ook

niet aan gewend getuige te zijn van de ontroering van andere menschen. Zijn blik en woorden schenen onbewust te zeggen, dat hij hierop niet was gesteld, zoodat Cecilia, indien zij hiertoe eens geneigd geweest mocht zijn, er reeds lang van genezen was. Gelukkig was dit nooit het geval bij zijn vrouw geweest, daar zij haar eigen gevoelens niet genoeg vertrouwd om er zich geheel aan over te geven en Thyme, dat gezonde product van hen beiden, die tegelijkertijd jeugdiger voor haar leeftijd was en ouder dan zij ooit geweest waren, Thyme met haar neiging tot dwaasheden, haar liefde voor de open lucht en voor de daad, — die frissche, bloeiende plant, veerkrachtig en gezond — had hun nooit een enkel oogeblik van onrust bezorgd.

Stephen, die daar dicht bij zijn kapstok stond, voelde zich bedreefd. De slagen, die hij in het leven had gekregen, had hij rustig gedragen en kon hij dragen, zoolang niets in zijn eigen manieren of in die van anderen hem er op wees, dat het inderdaad slagen waren.

Vlug zijn hoed ophangend, liep hij naar Cecilia's kamer. Nog steeds had hij de gewoonte behouden aan haar deur te kloppen vóór hij binnentrad, hoewel zij hem tot nu toe nooit „neen” had geantwoord, daar zij zijn tik op de deur van elke andere onderscheidde. Wat hij vreesde of wat hij veronderstelde, dat hij vreesde, kon nooit na negentien rustige jaren bevestigd worden en toch maakte een zeker onbehagelijk, onzeker gevoel zich van hem meester.

Deze eene keer klopte hij niet aan, maar trad dadelijk binnen, en hij vond Cecilia bezig een teagown vast te maken, waarbij zij er allerliefst uitzag. Een weinig verbaasd keek zij hem aan.

„Wat is dat, Cis, dat verhaal van dat doode kindje?” vroeg hij. „Thyme is heelemaal van streek en je vader is in de zitkamer.”

Met haar vlug begrip, dat door haar speciale leventje steeds meer toenam, vlogen Cecilia's gedachten — waarom had ze niet kunnen uitleggen — eerst naar het modelletje en daarna naar Juffrouw Hughs.

„Dood,” zei ze. „Och, die arme vrouw!”

„Welke vrouw?” vroeg Stephen.

„Wel, het moet Juffrouw Hughs zijn.”

De gedachte doorkruiste Stephens geest: „Alweer die menschen! Wat is er nu weer aan de hand?” Hij vermeldde dit echter met geen enkel woord, daar hij zoowel kiesch als op en top beschaafd was.

Een korte stilte volgde. Toen zei Cecilia plotseling: „Zei je, dat vader beneden is? En we hebben nog wel ossehaas vandaag!”

Stephen draaide zich om. „Ga even naar Thyme,” zei hij.

(Wordt vervolgd).

Eigenaardige verrassingen.

Volgens een oud Belgisch tuinbouw tijdschrift bestond eertijds in Frankrijk de gewoonte om, wanneer men gasten had, deze somtijds op een eigenaardige, doch minder aangename wijze te verrassen.

De vruchten van enkele soorten Vlinderbloemige planten doen op het eerste gezicht, vooral in onrijpen toestand, aan sommige insecten denken; nu eens gelijken zij op rupsen, dan weder op wormen of slakken. Nu was het de gewoonte om die vruchtjes door sommige spijzen, bij voorkeur door de salade te roeren.

Nu kan men zich het gezicht voorstellen van een gast, die dergelijke vruchtjes op zijn bord vindende dacht, dat de keukemeid een onachtzaamheid had begaan. Natuurlijk zette hij een gezicht zoo vies als hij welstandshalve doen kon en enkele dames zullen wel eens een kreet van schrik geslaakt hebben. Dat de overige gasten, wanneer zij tot de ontdekking kwamen slechts met een grap te doen te hebben, zich min of meer vroolijk maakten ten koste van dengene die er dupe van werd, spreekt wel van zelf. Wij zouden niet gaarne willen aanbevelen deze onsmakelijke gewoonten hier te lande in te voeren, wat echter niet wegneemt, dat de vruchtjes van deze planten interessant genoeg zijn om ze deze en gene te laten zien en ze daarom in den tuin te kweken. Dat gaat niet bij alle zeer gemakkelijk, daar het voor het meerendeel éénjarige zaadplanten zijn en men ze slechts in het voorjaar behoeft te zaaien om er in den nazomer een aantal vruchtjes van te oogsten.

De aardigste vormen zijn: *Scorpiurus ermiculatus*, waarvan de vruchtjes gelijken op dikke rupsen; *Scorpiurus subvillosus* wier vruchtjes min of meer opgerold en met harige puntjes bezet zijn, waardoor zij op behaarde rupsen gelijken; *Scorpiurus Sulcatus*, waarvan de perlen tusschen de zaadkorrels ingesnoerd zijn, waardoor zij op gestreepte rupsen gelijken; *Astra galus hamosus*, die licht grijze gebogen vruchtjes geeft, welke op het eerste gezicht aan larven van insecten doen denken, *Medicago scutellata*, met zeer lange, dunne vruchtjes, die eenige keeren spiraalsgewijze opgewonden zijn, waardoor zij aan huisjes-slakken doen denken, en ten laatste de eigenaardige *Onolrychis Crista galli*, wier korte dikke peulen met harde, scherpe punten zijn bezet, waardoor zij een eigenaardig voorkomen verkrijgen.

De zaden van al deze planten zijn bij goede zaadhandelaars zeker wel te verkrijgen. Het zijn laag bij den grond blijvende plantjes, die niet veel ruimte innemen en waar men veel genoeg van kan hebben.

E. TH. W.

Foto C. Steenberghe.

GELDERSCH BINNENHUIS, OVER DEN ZANDWEG, NAAST „T HEITJE”.

LOCHEM EN BARCHEM.

(Slot).

MAAR nu gaan we Zuidwaarts naar Barchem. Is het warm, kan men niet fietsen, wil men zijn loopkrachten sparen tot men in de Barchemsche bosschen of aan den voet der heuvelen is gekomen, dan stapt men b.v. bij hotel Bak op de stoomtram en bij „de Dolle Hoed” er uit. Men passeert per tram de Cloese, liggend tusschen mooi geboomte, aan de Berkel. Daar kan men ook van de tram afstappen en links-af de Keppellaan inwandelen en verder in de zijpaden dolen.

De Keppellaan doet denken aan het geslacht Keppel, waarvan de geschiedenis samenvalt zoowel met de historie der Noord- als der Zuid-Graafschap.

De tram zwenkt bij de Cloese rechts af en geeft den inzittenden een prachtig panorama.

Rechts de golvende glooiende korenvelden. Links ziet men de zacht-oplopende berghelling, waartegen het witte villatje „De Enk.” Wanneer over dit alles heen de witte stapelwolken komen aangedreven, zwevend boven de donkergroene hoog-oprijzende dennekruinen, dan worden vanzelf in den mensch de oude godenverhalen geboren van de vroegere Noorsche geslachten, dan kiemt in den geest de verpersoonlijking van onmetelijke, stevige krachten; ruwe, simpele natuur en toch, overzond: rustig, blij, licht en vertrouwelijk.

Hier komt de streek van Lochem's eigenlijke schoonheid. Tusschen den Paaschberg rechts en de bovenbedoelde helling links buigt de trambaan om naar Barchem's bosch en hei en bouwlanden. Van den Paaschberg af zoudt ge verder kunnen zien tot Dieren en Doesburg. Aan den voet als een ingebouwd nestje het pension Adbo, waar rondom de boschwegen kronkelen berg- op en landwaarts.

De tram rolt berg-af naar „de Dolle Hoed” en als ge wilt, verder naar Barchem. Links de heuvel-rij, rechts bosschen en bouwland. De heuvels zijn foutief genoemd de „Lochemsche” bergen. Alleen de z.g.n. „Paaschberg” is Lochemsch, de overige heuvelen: Dolle Hoeds-berg, Zwiepsche berg, Barchemsche-berg liggen allen op Barchem's gebied.

Van de heuvelen-rij af heeft men zeldzaam-schoone uitzichten. Door de Belvédère, geplaatst op den Dolle Hoedsberg, is vandaar het uitzicht het wijdst, maar de Barchemsche Berg heeft het verrassend, vriendelijke gezicht op het dorpje, vlak aan den voet.

Het Staats boschbeheer heeft op dit gansche complex gedurende de oorlogsjaren kapverbod gelegd.

Door de goede zorgen van de Lochemsche vereeniging „het „Verfraaiings-Genootschap” zijn deze beboschte heuvelen doorsneden door een net van goed-onderhouden wandelpaden. Op de mooiste punten zijn banken geplaatst evenals op den Paaschberg. De wandelweg van den A.N.W.B. slingert zich van 't eene schoone punt naar het andere.

Sommige namen geven wel het karakteristieke der rustpunten aan: de „Mijmeringsbank” geeft geen verre uitzichten rondom, maar staat op zoo'n bijzonder gelukkig-gekozen plekje, dat ge er niet kunt voorbijloopen zonder even de stilte, de rust en den vrede te hebben genoten. De „Kiek-over” bank, de „Heksenkrans,” de „Hangzolders” zijn gansch anders. Wij voor ons hebben altijd de Hangzolders een der meest bekoorlijke plaatsjes gevonden met zijn wijden uitkijk over de Zwiepsche landen, de torentjes van de Heest en de Cloese even uit de boomen opstekend en onder aan den voet tusschen de hoeven en korenvelden en verderop de weilanden de hooge Zwiepsche molen, dicht bij de zuivelfabriek.

De Heer der Boosheid is hier eveneens goed bedacht. Noemden wij reeds de „Duivelsaars” ten Westen van Lochem, hier vinden we vlak bij elkaar: de Duivels Belt, de Duivels-kolk en de Heksenkrans.

Aan de Duivelskolk is een legende verbonden.

Toen Jaromir den vorst der Duisternis in het dorp bij Praag, dat Boheemsch „Athene”, zoo listig had verschalkt, was Satan boos en loerde er op dezen streek aan Jaromir betaald te zetten. Jaromir, niets kwaads vermoedende en wel wat al te overmoedig op zijn succes, kwam te Lochem. En juist op dat zelfde oogenblik werden een paar nieuwe klokken ingeluid. Jaromir meende eerst dat dit een soort van „Hosannah” was voor hem, maar als hij verneemt, dat zijn joyeuse entrée onopgemerkt blijft, hoogstens op den koop toe genomen wordt, grijpt hij het feit, dat de klokken eigenlijk nog niet gewijd zijn aan om zijn ergernis te luchten en vloekt dit klokkenspel:

„Wat hóóg steeg zal te lager zinken:
Ik geef ze beide in Satan's macht.”

Daar heeft Satan op gewacht. Fluks pakt hij de klokken uit den toren, en smijt de klepels, die hem niet toebehooren,

naar beneden, boven op Jaromir's kruin, en:

... Twee waterpoelen strekken
(een kuyer ver van Lochem's veld-
gemeent)
ten badplaats aan de snaaterende eend,
ten spiegel aan de bonte wolken:
't Was derwaarts, dat ons tweetal trok;
In elk der kolken plompt een klok,
en 't zijn voortaan de... „Duivels-
kolken!”

Zoo vaak het jaar weer Kersttijd bracht
kwam, sedert, puncto middernacht,
de helvoogd op zijn klokken trommen.
Of hier een stoute vrijgeest lacht,
wie scherp van oor is, hoort ze brommen.”

Foto C. Steenbergh.

BOEKWEITVELD BIJ DE BARCHEMSCHE HEUVELEN.

Zoo vertelt Staring en Staring wist het.

Want wie anders dan de Satan doet daar bij die Kolken, in die „podde” halverwege den berg, het water opborrelen, zoodat de omgeving altijd drassig en slikkerig is? En dat, terwijl in de gegraven putten op den berg het water wel vier of vijf Meter lager staat? De moderne geoloog moge praten van „ondoor-dringbare kleilagen en „zulk spul,” de „olde meue en de olde grotvâ zegg' oe, dat de Duuvel en edaon hev'.”

Van de Duivelskolken (tusschen Dolle Hoed en Barchem links van den weg, de z.g.n. „podde”) naar de Wittewijven-kuil loopt ge langs en door korenvelden (afb. hieronder). Daar staan Fennegien en haar „breur Gait Jan” en haar man Hendrik Jan. 't Manvolk aan 't maaien, de jonge vrouw aan 't rogge-binden met 't witte kleed aan en de hoed eventjes op zij gelegd toen 't koele windje kwam. De boerderiee is een heel eind weg en daarom hebben ze de „koffiekettel” met de „kupkes” meegenomen.

't Is een verrukkelijk landschap. Rondom de bosschen en op de glooiing en in de dalkom de golvende korenvelden. Naar alle kanten loopt het op en overal is de rijke overdadige kleurenmen-geling. In den voorzomer het groengrijs van de rogge, die al hoog in de aar staat en, de lucht vult met haar zoetige, meelige, wee-ige geur.

De haver is voor den stedeling als een welig wapperend en wui-vend weiland, donker groen. Nog geen spoor van de bevallige trosjes, nog geen bloesem. Niets als de scheede-achtige blaadjes, glanzend wanneer de wind ze buigt, en op de bladglooiingen wordt het zonlicht gevangen in het schommelende spel van buigen en onder den wind weer uitglijden, van 't stoeien van zonnestralen, die éventjes rusten op de blaadjes en dan weer er naast duikelen in den afgrond naar het verborgen zand.

De evene is geelachtig, vergeleken bij het haver-groen. De boek-weit bedekt nauwelijks met zijn eerste ronde blaadjes den zanderigen grond.

En later in den tijd: de rogge goudgeel, ritselend, soms bijna kletterend tegen elkaar; de haver als de slankste der korengewassen, de sierlijke „havena” der Latijnen, reeds grijzend; de boekweit als één bloemtapijt, een reusachtig sprookjes-veld van bloesems. En al deze schatten van natuurschoon liggen daar verborgen in die dalen en glooiingen tusschen de heuvelen. En niemand kent ze zóó als de rustige boer, die de akkers heeft door-loopen van achter tot voren en van voren tot achter, keer op keer, nog eens en nog eens. Nu om te mesten, dan om te ploegen (en de versche aarde lag zoo schoon en zoo goed onder den stillen hemel in dit vergeten hoekje); dan weer om te zaaien en zijn forschezwaai ging zoo regelmatig als een klokken-slinger, even naar rechts en dan regel en wijd uit naar links. De groote kunst der rustige arbeidzaamheid, de groote harmonie der evenwichtige arbeidsbewegingen re-geerde over deze akkers en ziet: de won-dere werkingen der schepping: de vrucht-bare aarde beneden, de wijde lucht en de gouden zon daarboven, de sneeuw in den winter, de zoete regens in den voorzomer, alles, alles te samen in nog oneindig hogere Harmonie van kracht tot nieuwe-leven-verwekking werkte daar, ongestoord, onvermoeid, en ten slotte haalt de boer zijn gouden oogst binnen voor gansch de menschheid.

Fennegien, Gait Jan en Hendrik Jan werkten vlak bij de „wittewiivekoele” (afb. op blz. 378). Wie let op de groep hooge boomen rechts, ziet direct dat men in een diepdalkijkt. Heel onderaan staat toevallig een mannenfiguur, in de diepste diepte van den kuil. De boomengroep rijst op van een plateau af, ter halver diepte van den kuil.

Dat aan de witte wijvenkuil allerlei legenden verbonden zijn, spreekt vanzelf.

De zoogenaamde Lochemsche diamanten zijn kwarts-kristallen, die, bewerkt, een aardig gesteente opleveren.

Een der vele verhalen meldt dat des-tijds aan Koning Lodewijk een zeer groote „diamant” ten geschenke werd aangebo-den, nog aanwezig in de verzameling

Koster te Amsterdam. Vrij algemeen wordt aangenomen dat de witte wijvenkuil is ontstaan door het uitgraven van leem, waarvan men groote ruwe steenen bakte. Dit leem werd met grind vermengd, waarvan men op den Lochemschen berg een enorme voorraad vindt, het z.g.n. berg-grind en aldus tot steen gebakken. Daar werden er de oude kasteelen van opgetrokken en de oude stadsmuur van Lochem.

Nog niet zoo héél lang geleden heeft men er de sporen van een veld-oven aangetroffen.

Begroeid als de kuil nu is, met dennen ter eenerzijde en eiken struikgewas ter anderzijde, biedt ze een merkwaardig gezicht. De paadjes sluipen weg tusschen het welig-groeiende lage geboomte. Ieder plekje aan den rand verrast door nieuwe schakeering van boom en struik, van groen en grijs en wit.

De dennengroep bij zonnelicht toont wel zeer bijzonder soms het karakter van den denneboom.

Hoe meer ge den den leert kennen, hoe meer het u duidelijk wordt, dat die den eigenlijk geen boom is, zoo heel, héél anders dan de gewone loofboomen. In menig opzicht armer, in menig ander opzicht rijker.

Ongetwijfeld rijker in kleuren en tinten. Er is, om zoo te zeg-gen geen kleur of ge vindt ze in het dennewoud: bruin en rood en paars, oranje, blauw en groen, grijs en brons en zwart.

En wie het voorrecht heeft gehad te middernacht in vollen, stralenden maneglans stil te zitten op de bank aan den kuilrand, waar de akkers als een stil meer den maneglans weerkaatsen en waar de maanstralen de kuil mysterie op mysterie toe-zenden, die kan zich de volkspoezie voorstellen, die hier de legenden weefde. De witte wijven-legende van liefde, moed en trouw van menschen-kant, van onverwachte hulp, van heil na raadselvolle kwelling van den kant der bovenmenselijke krachten.

Van den wittewijvenkuil uit slingeren eenige paden naar den z.g.n. „Kalen Berg.” Deze naam is volkomen ten onrechte. Gelukkig begint hij ook in onbruik te raken. Ruim een halve eeuw geleden was deze berg inderdaad een „Kale” berg. Nu is hij geheel begroeid met dennenhout, met perceelen eiken, met singels hakhout.

Deze berg, „de Barchemsche berg” zullen wij hem noemen, is eigendom van de Vereeniging „Woodbrookers-in-Holland,” een godsdienstige vereeniging, die hier 's zomers haar cursussen houdt en waar iedereen welkom is, die komt met in 't hart „een oprecht verlangen naar God” gelijk jaar op jaar de vast-staande uitdrukking is geworden in de inleidingen van de programma's der zomercursussen.

De cursussen tellen maximaal honderd leden. Dit jaar (1919)

Foto C. Steenbergh.

KORENVELDEN TUSSEN DUIVELSKOLK EN WITTEWIJVENKUIL. (WITTE WIIVE-KOELE ONDER BARCHEM).‡

worden een viertal samenkomsten georganiseerd, waarvan drie van Maandagavond tot Zaterdagmorgen en een van Dinsdagavond tot Zaterdagmorgen. Het intellectuele deel bestaat uit lezingen van religieuzen, litterairen en socialen aard, hoewel de nadruk toch gelegd moet worden op den onderlingen omgang, het leeren kennen van elkander's innerlijk leven, het waardeeren van elkanders meeningen en inzichten en het elkander helpen in moeilijkheden.

Sedert de berg het eigendom is geworden dezer vereeniging is er een bijzonder aantrekkelijk karakter aan gegeven door den aanleg van tal van voetpaadjes, die van uit de stille intieme boschplekjes den wandelaar plotseling brengen naar de mooiste uitzichtpunten.

De voorplaat geeft hiervan een duidelijk beeld. Boven-op den berg staat een rustiek gebouwd koepeltje, van waar men naar den Noordkant het uitzicht heeft, dat de afbeelding toont. De vakken goud en geel en grijs en groen op den voorgrond, het aardige boerderijtje (Bergzicht) aan den Zwiepschen weg, witte muren en glanzend rood dak, en heel, héél in de verte, over de Zwiepsche landerijen heen de wazige lijn der Markelosche heuvelreeks. Een zeldzaam schoon vergezicht, dat met de meest bekende uit Nederland kan wedijveren.

Naar 't Oosten ziet men de torens van Borculo, de stompe Friesche toren van Geesteren, de spitsen van Neede en Eibergen, en de hooge fabriekspijpen dezer industriestadjes; de torens van Groenlo en 't Roomsche Zieuwent en bij helder weer de blauwige omtrekken van heuvelruggen en toppen ver, ver in 't zuiden. Daar ligt van dezen oostelijksten heuveltop gansch de Achterhoek bloot voor uw voeten. Neen, niet bloot, want de torens pieken omhoog uit de wollige vacht van bosschen en nog eens bosschen, die dit schoone stukje aarde bedekken.

Van den top af-dalend komt men langs het Woodbrookers-gebouw, van buiten simpeler dan simpel, van binnen door smaakvolle eenvoud bijzonder gezellig.

Aan den zuidkant van het gebouw is een ander uitzicht gemaakt. Hier is het, dat iedere bezoeker een kreet van verrassing doet hooren, als hij het landelijke dorpje daar ziet liggen aan den voet van den Barchemschen berg. Het eenvoudige kerktorentje komt zoo stillekes en bescheiden uit het geboomte opwaarts om te vertellen dat, tusschen die bosschen-massa verscholen, menschen wonen, menschen met dat eeuwige Levens-wonder in zich, dat van de aarde boven zorgen en boomen uit, ten wijden Hemel opwaarts wil.

* * *
's Zomers is het in Barchem druk — en het wordt jaarlijks drukker — van logés en pension-gasten en Woodbrookers. Overal is vrije wandeling. De natuur is er onbedorven. De heivelden bieden iedereen van hun paarse schoonheid, mild en gul. De denbosschen hebben voor iederen bezoeker overal de stille rust en de geheime intimiteit.

Op den berg is door de goede zorgen der Beheers-Commissie een onder-planting aangelegd van prunus, berk en beuken waardoor de aantrekkelijkheid verhoogd wordt. Vlak bij zijn de Barchemsche hotels en pensions; van Erven, Bosch, Meilink, Wennink. Als we den berg afdalen ligt aan de linkerhand de kleine dorpskom, centrum van eenige honderden boerderijen en boerderijtjes, weggedoken in de bosschen. Aan de rechterhand leidt de weg weer terug langs „de Dolle Hoed” naar Lochem, en wordt uw aandacht direct getrokken door een alleraardigst landhuisje, „t Heitje.” Het manlijk deel der schepping glimlacht van welbehagen bij 't aanschouwen, 't vrouwelijk deel, emotioneeler, spreekt direct van „beeldig” en „snoezig.”

Achter den weg Barchem-Dolle Hoed ligt de buurtschap Barchem, waarheen al de zandwegen leiden, die links afslaan.

Deze hebben hun glanzendste bekoring in den voorzomer. Dan is b.v. de breede zandweg naast „t Heitje” onvergankelijk schoon. De gele brem schreeuwt zijn voorjaarswielde en zijn bloesemende levensvreugde uit alsof stukken schittergoud, glanzende brokken zon zijn rondgestrooid langs en over de wegen. En daarover heen het teere zachte schuchtere groen van de slanke, feeërieke berkeboompjes. Dan zijn de zandwegen op zijn fleurigst en kleurigst. Dan zingt de nachtegaal in de stille maanavonden en de merel en de mees en de vink overdag. Maar in de bosschen krast de kraai en krijscht de ekster en zij vechten om den prooi van

een jong konijntje, dat zoo even als een doddertje wol over de zandwegen kwam huppelen en tusschen de struiken. Het eekhoortje („Kat-eeker” zegt de Achterhoeker, omdat het beestje als een kat in de ekeboom of eikeboom loopt) kan de stille luisteraar hooren tjokken, maar zóó stil kan de wandelaar niet gaan of de groene specht, onzichtbaar voor den stadsmensch, ziet hem en . . . verschrikt hem door zijn plotselingen spot-lach, terwijl hij in wijde zwaaiende, onberekenbare bochten weg-vliegt.

Aan dien zandweg staat een klein boerderijtje, type van een Geldersch boerenwoninkje (afb. op blz. 376). De driepootige tafel, die opgeklapt kan worden en aan kant geschoven; het kabinet, waarin de rollen zelf-gesponnen linnen van uit den tijd, dat de boerin nog als jonge dienstbode „bij den boer ging” (n.l. werken) en de opbrengst van een spint land begrepen was in haar loon; de schouw met de ouderwetsche bruine tegels aan den achterwand, soms iedere tegel met een bijbelsche voorstelling, zeldzaam primitief en plastisch; met de met lofwerk versierde haardplaat, waarvoor de koperen „Kettel” boven het vuur in het aschgat, en aan de zijanten de glimmend geschuurde koperen of blank-ijzeren rekken waaraan de „aschschuppe,” 't pannekoeken-mes, de „blaospiepe” en de koperen „smodde” (op de afbeelding hangt deze rechts boven aan in de schouw), waaruit de koffie, met de melk doorgekookt in de „heite assche” op de haardplaat 't lekkerst smaakt voor den fijn-proevenden Achterhoeker.

Naast de schouw de bedstede: 't stroo onder, 't bed boven met het omgeslagen laken. Vóór de bedstee, aan weerskanten van 't groene bedgordijn, een schoone handdoek en op den rand langs den muur borden, soms — bij welgestelde boeren — een gansche rij tinnen borden.

O! rustige „boere-kukke's” (boeren-keukens) met uw harmonische vakken-verdeeling, die aan de boeren-timmerlui was ingeschapen zonder Berlaag'sche eruditie, waarom verdwijnt ge? Waarom moet ge het veld ruimen voor de nieuwerwetsche vertrekken, waar de schouw, dat echte centrum van 't heele huis, vervangen is door een burgerschoorsteen met stijltjes, die zoo uit de een of andere fabriek komen?

't Geldersche boerenleven met zijn „bruleftsneugers” (= brui-lofts-noodigers), met zijn „broedlochten” (= brui-loften), met zijn visietjes, met zijn „hooimaol-tiens” en „slachmaol-tiens” (= hooimaaltjes en slachmaaltjes), met het langzame, stapvoetsche gevaar (=rijden) in de kleedwagens (= boerenwagens met wit linnen huif overtrokken) enz. enz. is te rijk en te origineel-levend om en passant te behandelen. Wie het vertrek aanziet, zoowel in de meubels van het dagelijksch leven als in de versieringen: de bont-gekleurde schilderijen, de bijbelsche plaat (boven de schouw: de goede herder met het lam), de koperen ketels aan den wand, de sier in de glazen kast, de portretjes in

lijstjes enz. begrijpt, dat hier een geheel ander leven ademt in de natuurlijke sfeer, en voelt in de gemoeds-sfeer en denkt en peinst en waardeert in de intellectuele sfeer, als in de steden of op de klei. Een leven met voor den nieuwsgierigen vreemdeling enkel curieuse waarde, maar voor den dieper-doordringenden met de getuigenis van groote maatschappelijke levens-waarden, weliswaar opgegroeid en tot bloei gekomen op de dorre zandgronden, maar toch zóó krachtig en zóó waarachtig levend, dat gansche geslachten er hun vreugde, kracht en troost in hebben gevonden.

Ziet ge niet de blijde rust van de grootmoeder bij de put? (afb. op blz. 379). Achter de oud-groene ruitjes is de haard en de keuken en de delle (=deel) waar lief en leed zijn doorleefd, waar de oude levensgezellen afscheid hebben genomen en de jonge teere levens zijn ontvangen.

Daar, in en om die boerderijen is de nooit-eentonige, steeds scheppende arbeid, daar is op iedere boerderij de vreugde van de samenwerking van menschelijke toewijding en milde krachten der Natuur, zoowel in de zaaing als in den oogst. Daar is de drukte der oogsttijden, die toch de rust der voldoening in zich draagt. En de boer kijkt met een verholten verbazing en verwondering naar den uit zijn evenwicht gerukten stadsmans, die zijn natuurlijken arbeid niet begrijpt.

De grootste rust, de diepste weldaad voor den van de natuur

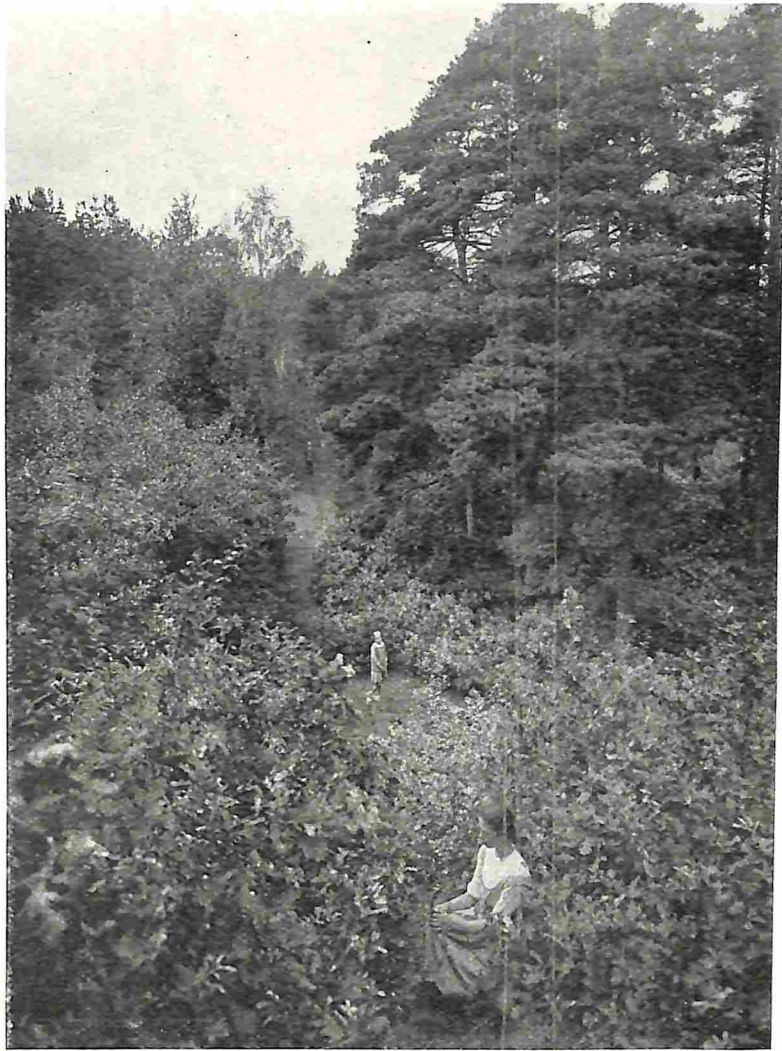

Foto C. Steenbergh.

DE WITTEWIJVENKUIL BIJ BARCHEM.

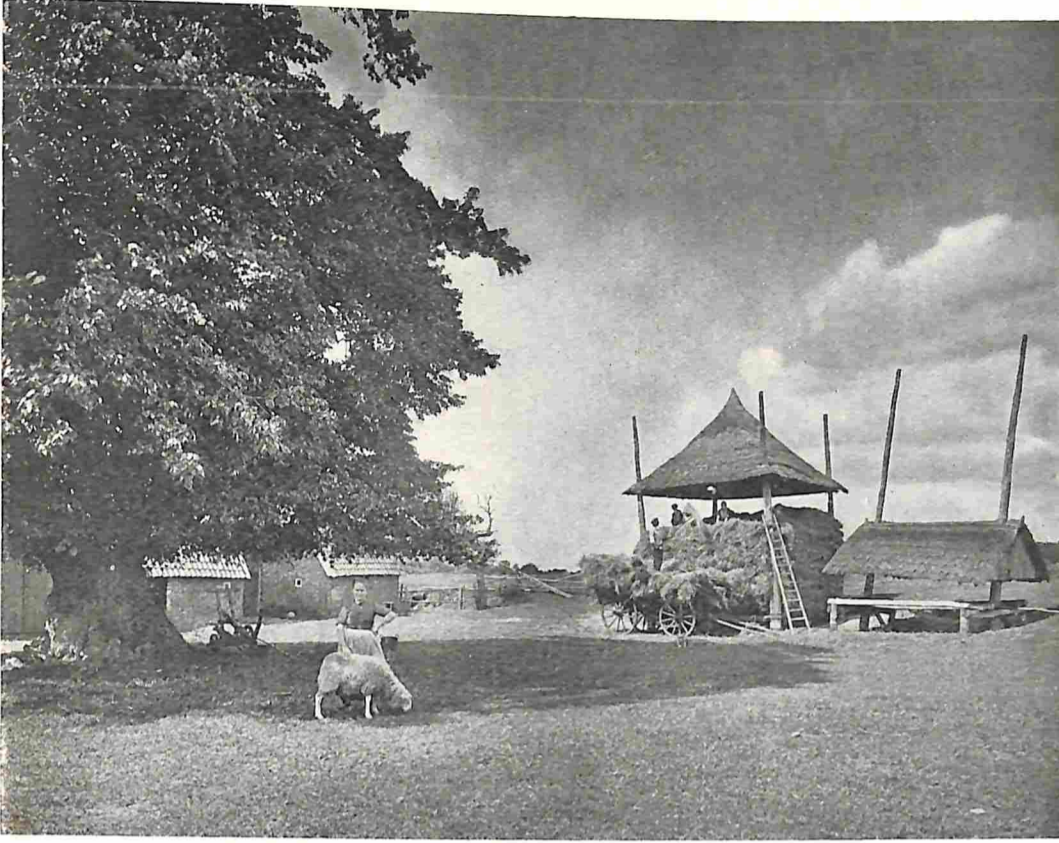

Foto C. Steenbergh

LOCHEM EN BARCHEM. DE OOGST VAN EIGEN ARBEID.

afgestorven „cultuurmensch” (wie gevoelt geen medelijden bij 't gebruik van dit woord?) krijgt deze als hij zijn verblijf op het land gebruikt om de eenheid en de harmonie des levens hier te benaderen.

Want al dwalende spreken de roggevelden, de korenschoven de weilanden van arbeid en rust beide, van stille, gestage vlijt.

Wie daar verder dwaalt, keere zich om en... hij ziet de heuvels en de bosschen op een afstand liggen. Aan zijn voeten breiden zich de akkers uit, in midzomertijd: de rogge gemaaid en op schoven gezet op de stoppelvelden, de ploeg reeds gereed om den akker opnieuw te bereiden, de haver nog golvend en wuivend, maar achter den arbeid de bosschen met hun geheimen, de heuvel-massa, op verre zwerftochten uit 't hooge Scandinafsche Noorden gekomen, de golvende toplijn wollig afstekend tegen de koepel-klaarte van den hemel.

Ja, zoo ligt daar de groote waarheid vóór den schouwenden mensch, de Waarheid, die zich schuilt en toont om beurten: achter het vlakke van het dagelijksche leven rijst in de verte steeds het verborgene omhoog.

Barchem.

M. C. VAN WYHE.

De Ainoes van Japan.

Het is een niet algemeen bekend feit, dat de Japanners, de scheef-oogige natie in het verre Oosten van kleine menschen, die tot groote daden in staat blijken, niet de oorspronkelijke bewoners zijn van het rijk onder den rook van den Fuji Yama. Lang voor de indringers van het Aziatisch vasteland zich vormden tot een overheerschende natie, werd Japan bewoond door de Ainoe's (= menschen), een dichtbehaard stevig gebouwd ras, waarvan er nog 17000 op Yezo, een eiland in het Noorden, voorkomen.

Uit dien tijd stammen vele geografische namen, zoo bijvoorbeeld die van een rivier in de nabijheid van Tokyo — de Tonegawa, hetgeen in Ainoe-taal Lange Rivier beteekent. Halfbloeden uit beide rassen gesproten sterven in de tweede of derde generatie uit; dit verklaart voldoende waarom weinig sporen van vermenging werden gevonden. Onder de Ainoe's, oorspronkelijk van den jacht en de vischvangst levende, is het gebruik dat vrouwen zich een snor op hun bovenlip tatoeëren en regelmatige figuren op hun handen. Beide geslachten zijn vriendelijk van aard, doch helaas sterk aan den drank verslaafd. Bepaald hygiënisch leven doen zij niet: het baden, dat bij de Japanners een groote rol speelt, is bij hen onbekend. Als veel natuurvolkeren hebben zij de zon, den wind, den oceaan tot goden (kamui) verheven. De beer wordt eveneens aanbeden, maar ook gedood en opgegeten, waarbij een offerfeest wordt gevierd met plechtig vertoon, karakteristiek voor den volksaard.

Een schrijftaal bezitten de Ainoes niet. Hun heele litteratuur bestaat uit door mondelinge overlevering bewaard gebleven verhalen, die meest trachten een natuurverschijnsel te verklaren. Een typisch voorbeeld van zulke Ainoe-verhalen moge hier volgen:

Waarom honden niet spreken kunnen.

Vroeger konden honden spreken. Nu kunnen zij het niet. De reden is dat eens lang geleden een hond zijn meester in het woud lokte, onder voorwendsel dat hij hem wild wou toonen en hem daar liet verslinden door een beer. Toen ging de hond naar de weduwe van zijn baas en loog: Mijn meester is gedood door een

beer. Stervende gaf hij mij bevel U te zeggen, dat gij mij in zijn plaats trouwen moet. De weduwe wist, dat de hond loog, maar hij bleef er op aandringen, dat zij hem zou trouwen. In haar smart en woede wierp zij hem ten slotte een handvol stof in zijn open muil. Dit maakte hem voor altoos tot spreken onbekwaam. Daarom kunnen tot op dezen dag honden niet spreken.

De Ainoe-taal wordt meer en meer verdrongen door het Japansch, dat zich beter leent voor de moderne practijk. Merkwaardig is het systeem van tellen, dat de Ainoes er op na houden. Zoo drukken zij negenendertig uit door te zeggen: negen daarbij tien afgetrokken van twee twintigtallen; snelrekenen in het Ainoesch moet wel een extra krachttoer zijn bij zoo'n voor ons begrip, weinig radicaal systeem.

Hoewel hun aantal volgens de statistiek de laatste jaren stationair is gebleven, schijnt dit merkwaardig ras der oorspronkelijke bewoners van Dai Nippon door de geschiedenis tot uitsterven gedoemd.
D. R.

De gast als Paratonnerre.

HET is al vele jaren geleden gebeurd, maar soms denk ik er nog wel aan. Het is eene van die herinneringen waarvan men niet goed weet of men erbij moet huilen of lachen. Ik reisde door Zwitserland terug uit Italië naar Holland. In den trein maak ik, door een kleinen dienst, dien ik hem bewees, kennis met dr. Adolf Strippel uit Coblenz. Dikke, beleefde, zeer welwillende man van vijf-en-veertig. In Bazel stappen we samen over, we soupeeren in den trein samen, we praten, we zijn het over eenige algemeene onderwerpen eens. We eten koude kip en drinken een uitstekenden Moezel, we worden enthousiast. En ineens noodigt hij me uit om de kennismaking voort te zetten, om ook zijn vrouw te leeren kennen. Ik zal bij hem moeten logeeren, zoo onmiddellijk maar. Ik protesteer, overstelpt door

Foto C. Steenbergh.

LOCHEM EN BARCHEM. GROOTMOEDER EN KLEINKIND BIJ DE PUT IN DAAGSCHE KLEEDERDRACHT

een dergelijk acuut betoon van sympathie. Mijn protest is zwak; ik houd van rustig avontuur. En zijn krachtigste, steeds herhaalde, argument is:

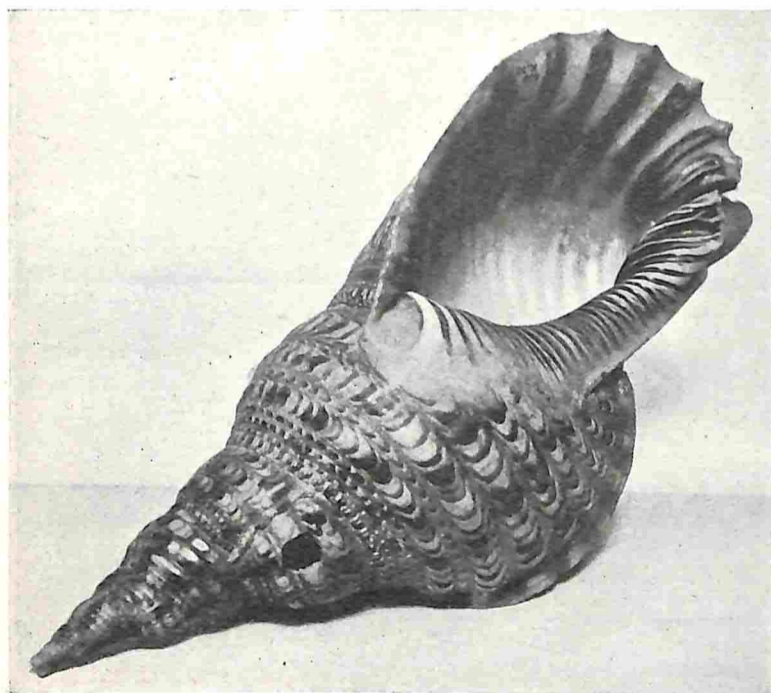
„Mijn vrouw zal het heerlijk vinden. Mijn vrouw is dol op logé's.”

Ik bezwijk voor zooveel gastvrijheid, en daar niets mij naar mijn land roept, stap ik in Coblenz met mijn voldanen gastheer uit den trein en in zijn auto, die ons door de nachtelijke stad naar zijn villa voert. Als ik den volgenden morgen ontwaak moet ik mij even bezinnen, hoe ik in dit praalbed beland ben, waar deze zaal ergens ter wereld is. Ik sta op; als ik mijn ramen opengooi zie ik de laatste morgenveels het groene rivierdal ontsijgen naar den laaienden zomerhemel. Ik kleed me aan, een waardige huisknecht met grijze bakkebaarden wijst me dan den weg naar de eetzaal waar Herr und Frau dr. Strippel mij reeds wachten met het ontbijt. Mevrouw is een charmante vrouw, iets jonger dan haar gemaal, knap, blond, met een bescheiden neiging om iets zwaarder te worden dan mijn smaak voor vrouwelijk schoon wenschelijk acht.

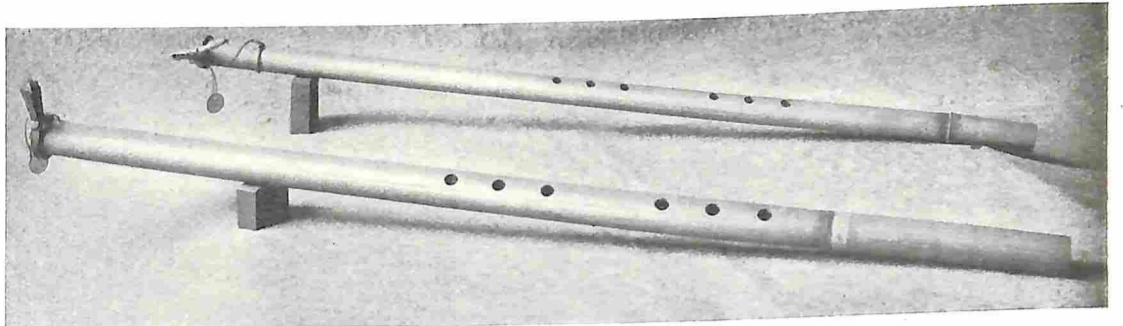
Ik blijf vier dagen logeeren, ik blijf een week, de week groeit aan tot tien dagen, na twee weken ben ik er nog. Beider gastvrijheid is pijnlijk, bijna ziekelijk. Het geheele leven op de villa wordt naar mijn wenschen hervormd. Wanneer ik tochten wil maken, organiseren zij autotochten door de rivierdalen of motorbootvaarten op den Rijn, wanneer ik rustig wil lezen is de bibliotheek ter mijner beschikking en een andere huisknecht, even waardig als de eerste, bewaakt de deur opdat niemand mijn rust zou kunnen verstoren. De maaltijden worden naar mijn smaak gecomponeerd en ik mag iederen dag en vooral iederen avond een keuze doen uit de zeer welvoorzene caves van mijn gastheer. Ik begin dik en vadsig te worden in dit weelderig milieu, waar de harmonie slechts verstoord dreigt te worden als ik over heengaan spreek. Dan smeeken gastheer en gastvrouw mij met bijna pathetische gebaren om vooral nog langer te toeven, ja ik meen zelfs stomme beden te lezen in de oogen der oude domestiken. En ik knoop weer eenige dagen aan mijn zonderlinge logeerpartij vast. Als ik drie weken gelijk een vorst te gast ben geweest, wil ik althans voor enkele dagen naar Holland. Zij laten mij niet los, ik moet dure eeden zweren dat ik na drie dagen terug zal keeren, eindelijk besluit dr. Adolf Strippel mij naar Holland te vergezellen en met mij terug te keeren. In mijn eigen land wil ik de gastheer zijn maar ik krijg zelfs niet de kans om mijn beurs te voorschijn te halen. Mijn familie, mijn vrienden die hij in de weinige dagen ontmoet, worden met vriendelikheden overladen. En triomfantelijk keert hij met mij naar zijn villa bij Coblenz terug. Als ik met hem uit de auto stijgt wacht zijn vrouw ons aan het bordes af. En achter haar staan de bedienden. Het is mij alsof aller trekken zich ontspannen nu zij mij zien terugkeeren.

Weer logeer ik bij mijn nieuwen vriend dr. Adolf Strippel en bij zijne vriendelijke gade. En de dagen rijgen zich aaneen tot weken, de weken worden een maand. Als alleenheerscher huis ik in het palazzenartige gebouw op den heuvel, andere gasten vertoonen zich nooit, familie schijnen zij niet te hebben. Zij verwennen mij, cajoleeren mij en schijnen mij als hun weldoener te beschouwen. Ook de bedienden bezien mij met oogen vol dankbare adoratie.

Nog altijd begrijp ik niet. Soms gaat het mij benauwen, krijg een gevoel alsof ik op een vulkaan leef.

INDISCHE SPEELTUIGEN.
7. SCHELPTROMPET VAN TIDORE.

8. FLUITEN VAN BALI.

Op een morgen aan het ontbijt komt de ontkenning, de uitbarsting, de afgrijselijke explosie. De aanleiding weet ik niet meer, misschien is er geen geweest, de Vesuvius behoeft ook geen aanleiding om te gaan spuwen. Stond er een raam open, en wilde dr. Adolf Strippel het dicht hebben? Beviel de kleur van zijn das haar niet? Was het brood slecht gebakken? Was de room zuur? Ik weet het niet. Ik weet het niet.

Het was ontzettend, het was fenomenaal. Mijn vriendelijke gastheer benutte ineens het hartstochtelijk vocabularium van een vertoornden kroeghouder, mijn beminnelijke gastvrouw ging te keer als een waschvrouw welke men om aanzienlijke bedragen te kort heeft gedaan. En niet even, maar zeker een kwartier aan één stuk vergeleken zij elkander afwisselend bij kwalijkriekende visschen en adellijk wild. De oude bediende stond terneergeslagen maar niet ontsteld in een hoek en sloop eindelijk uit de ontbijtzaal. Dr. Adolf Strippel sloeg zijn bord stuk en noodigde mij vervolgens uit met hem het vertrek te verlaten. Zijn gade zond hem een botervlootje en een heilwensch na, en viel daarna waarschijnlijk in zwijm. Mijn gastheer zag zeer rood en maakte verontschuldgingen: mevrouw was nerveus en hij was temperamentvol, hij zou verdere scènes natuurlijk vermijden, ik moest vooral niet van heengaan spreken...

Goeiemorgen! Nu was het ijs gebroken. Ik ben nog twee dagen gebleven, ik heb geen rustig half uur meer gehad. Donder en bliksem van twee maanden hadden zij opgekropt, verbeterd, om hun fatsoen te houden tegenover den gast. Ik heb nooit meer twee menschen ontmoet die elkander zoo haatten uit het diepst van hun zielen. Het was één van die gevallen waarin het huwelijk met meer recht en juistheid een excrementum dan een sacramentum genoemd mag worden. Ze bemoeiden zich niet meer met mij, ze scholden elkander uit waar zij elkaar maar troffen. En zij zochten elkaar op om hun gal te kunnen luchten. De bedienden bleven correct maar keken down en negeerden mij: ik had immers mijn waarde als fétisch verloren. Iedereen wilde me nu wel kwijt...

Dr. Adolf Strippel zou mij met de auto naar het station brengen. Zijn vrouw ging mee. Hij stuurde zelf, wij zaten achter in den open wagen. Het ging in razende vaart en nooit is mijn leven in zoo'n korte spanne tijds zoovele malen in gevaar geweest. Want zij maakte aanmerkingen en hij wendde zich om en keek en schold dapper terug, dan zij weer, dan zijn woedende repliek, als een razende dialoog in den rennenden wagen. Ik stapte uit, ze hadden geen tijd om afscheid van mij te nemen. Purperrood, neus aan neus stonden zij half in de auto, toen ik in het station verdween.

En als een verre reminiscens klinken soms hunne heesche stemmen nog in mijn ooren:

„Saukopf!”

„Dreckiges weib!”

„Schweineproleten!”

Of zij, na mij, weer een nieuwen gast hebben gevangen....?

E. VAN LIDTH DE JEUDE.

HET WILDE DIER.

„Moe, moe! kom eens kijken! Een man met een beer!”

In ons provinciestedje zijn we niet verwend. Niet alle dagen zien we iets extra's of vallen er bijzondere gebeurtenissen voor. Vandaar dat ik me door de kinderen laat overhalen, om eens even op straat te kijken. Twee mannen, kermisreizigers, geleiden een grooten, bruinen beer en laten hem kunsten doen.

We zien aandachtig naar de logge bewegingen van „het wilde dier, dat makke kunsten doet”.

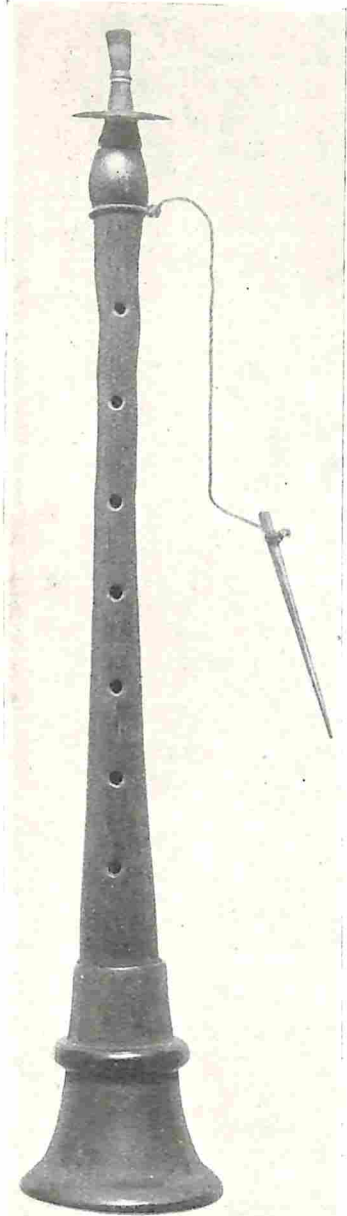
Als de mannen ons wat dichter naderen dringen de kinderen zich, instinctmatig bescherming zoekend, dichter tegen mij aan. Hoewel ze in 't geheel geen begrip hebben van de gevaarlijkheid van hem en zijn soortgenooten, gevoelen ze zich alles behalve op hun gemak. Ook ik ben niets op zijn onmiddellijke nabijheid gesteld. Maar met mij is het een ander geval. Ik ken hem als een gevaarlijk roofdier; en dat is met de kinderen niet het geval, die hem alleen van prentjes kennen. Is hier een geërfde herinnering uit oeroude tijden in 't spel? Zoo iets moet het wel zijn, want wat beweegt anders mijn volstrekt niet schuwe kinderen, angstig te zijn voor het aan stevige riemen vastgebonden dier?

We zijn allen blij, als de processie verder trekt, maar blijven toch nog even kijken.

Een dertig meter verder nadert op een landweg, een wagen met een paard ervoor. Bedaard stappend trekt de trouwe viervoeter de kar voort. Op zijn gemak zit de koetsier op den bok. Een kind zou zijn makke bestje kunnen leiden....

Daar plotseling zie ik het paard den kop opsteken en achteruit

9. HOBO VAN N.-BORNEO.

deinzen. Met een ruk staat de wagen stil. De verraste bestuurder springt snel van den wagen en heeft nog juist den tijd, het dier, dat op 't punt staat, er van door te gaan, bij den teugel te grijpen. Eenige werklui schieten toe en helpen, het heftig steigerende en aan de teugels rukkende dier in bedwang te houden. Als de mannen met den beer hem heel dicht genaderd zijn, worden de opgewondenheid en angst zoo sterk, dat hij zich op de achterpooten verheft, den kop als in afschuw van het roofdier afwendt en in een heesch, angstig brieschen zijn gevoelens lucht geeft. . . .

Pas als de oude aartsvijand in een zijstraat verdwenen is, bedart het nog aan alle deelen bevende paard langzamerhand, hoewel het nog eenigen tijd noodig heeft, vóór het zijn weg vervolgen kan.

Het jonge dier heeft in zijn gehele leven nog nooit een beer gezien, nog minder weet het bewust, welk een gevaarlijk sujet deze is. Hoe komt het dan zóó van streek door deze ontmoeting? Zeker werken hier voor ons, menschen, geheel onbekende factoren. Herinneringen uit den tijd, toen ook zijn voorouders nog wild waren en deze „bij onder-vinding" Bruintje hadden leeren vreezen? Wie zal het zeggen? Zoolang wij menschen niet de gave bezitten, een dierenziel te doorgronden, zal het verschijnsel van zoogenaamde instinctieve angsten zeker nog wel een geheim voor ons blijven.

M. LANGERHUIZEN.

INDISCHE SPEELTUIGEN.

(Vervolg).

ER worden in den Archipel vele geluiden gemaakt, verschillend gewijzigde en verschillend gekoppelde geluiden, en nu hangt het van den waarnemer, den toehoorder af of hij daarin muziek hoort of niet. Ik zie de opmerking naderen: dat de omschrijving wat muziek is, behoort vooraf te gaan. Het gemakkelijkst is met Heinrich Heine in te stemmen, die na eenig zoeken, zeide: ach, we weten niet wat muziek is. Rousseau beweerde: „de kunst om tonen samen te voegen op een voor 't gehoor welgevallige wijze." Daargelaten dat „'t gehoor" nogal vaag is, mag deze bepaling misschien niet zoo kwaad heeten voor Indische muziek; want meestal is het iets liefelijks, wat de fluit, de hobo, de viool, de metalen en houten slag-instrumenten, de bamboe-citer, de mandoline, het mondorgel doen hooren, aangenaam voor 't gehoor, een beetje zeurig, jengelig-zoet, melankoliek-slaperig. Onze bruine broeders zijn nu eenmaal geen Spanjaarden of Italianen.

Tot de oudste muziek behooren de klanken door eenvoudige speeltuigen voortgebracht, behoort ook de zang; poëzie, muziek en rythme waren eertijds onscheidbaar; poëzie is nog bij natuurvolken gezang en gezang is rythme. Deze zang kan op eenigszins analoge wijze als bij de Grieken ontstaan zijn uit enkele klanken, later korte frasen, die den dans, de rhythmische beweging van het lichaam, begeleidden; het karakter van de dans-bewegingen der Javaansche danseressen „leurs danses lentement cadencées, leurs mouvements souples et rares et le groupement harmonieux de leurs poses hiératiques" doen 't vermoeden. „La belle manifestation de l'homme" noemt Schuré den dans, die bij de Grieken de grondslag was van alle kunsten. Toen bij den natuurmensch gang en houding dans werden, de spraak gezang werd en de neiging ontstond tot een dramatische voorstelling van het gebeurde en tot een begeleiding van die verrichtingen door het geluid van eenig klankgevend voorwerp, toen moet ook al spoedig de differentieering gekomen zijn, het uiteenloopen van de takken op één stam gegroeid, door beoefening van ééne kunst met meer liefde dan de andere, die verwaarloosd werden; zoo ontwikkelde zich hier het reciteeren met gebaren, ginds het danslied, elders het zingen waarbij het lichaam in rust bleef of het dansen bij de muziek van speeltuigen.

Bij de Javanen vormen poëzie en zang een ondeelbaar geheel; alle poëzie is bestemd om gezongen te worden, alle lezen van poëzie is noodzakelijk zingen. De dichtmaat bepaalt altijd tevens de zangwijze en al de zangwijzen die in gedichten vóórkomen hebben

hare begeleidende muziek, die door de gamelan kan gespeeld worden. De Maleier zingt of deklameert zijn liedjes met allerlei willekeurig gebezigde toonhoogten; dikwijls is het een jammerlijk klagend gekreun — vooral wanneer zijn hart ziek is, zooals hij 't noemt, n.l. wanneer hij verdriet heeft. De bewering van De Musset „le remède au mélancolique c'est la musique" gaat hier niet op. Is het lied bijzonder aandoenlijk, dan uit de zanger zulks door een huilerig gesteun dat steenen zou vermurwen. En is zijn hart niet ziek, het lied klinkt toch nooit vroolijk; gedurende de vaart op de rivieren zingen de roeiers dikwijls een-stemmig en weinig-tonig en even klagend zijn de liedjes van den honig-inzamelaar, wanneer hij den bijenboom beklimt. Voor ons gezang voelen deze menschen niets. Een medelijdenden glimlach hebben zij ervoor over. Thalbitzer vertelt, dat de Eskimo's op oost-Groenland den zang van beroemde tenoren, zooals die van de rollen afgedraaid werd, onweerstaanbaar belachelijk vonden. Toch zijn zij niet een voor muziek ongevoelig volk; onder hen leven vele zangers die een uitgebreid répertoire van nationale liederen erop nahouden. Ook bij deze Eskimo's is de zang begeleidend, bij alle gebeurtenissen in het leven. Het kind slaapt in onder een tweetonig wijsje, de eerste lang aangehouden, de andere hooger en kort als een ademhaling tusschen de lange tonen. Aan de oostkust bepaalt de dans zich tot eenige kniebuigingen en rompbewegingen en het eenige instrument is hier de trom, een dierenvel op een houten raam gespannen, meer een vierkante tamboerijn; men slaat met een houtje op het raam en bij deze muziek is de rhythmus alles. Men behoeft zich niet te verbazen over deze overeenkomst van gewoonten op het bevroren schiereiland en in de verschroeide tropen: hij die het doen en laten van katten bestudeerd heeft, weet dat ze allen, waar men ze ook aantreft, dezelfde manieren hebben; met de primitieven is het eveneens zoo gesteld; alleen gedresseerde katten doen anders en ook menschen met kultuur doen anders. Daar is b.v. de meer beschaafde westkust van Groenland; men danst er een rondedans met den zanger in het midden, en het pelgrimskoor uit Tannhäuser is er tot kerkgezag verheven. Zodoende, namelijk door invoer van elders, verflauwt de belangstelling voor het oorspronkelijke volks-eigen en weder als gevolg daarvan gaat er allengs iets verloren. Vastleggen in wasrollen is een afdoende bewaring. Thalbitzer heeft de laatste overblijfsels eener oude primitieve muziek-kultuur

gered, en hij bracht 65 cylinders mede met 96 melodiën. Vijfentwintig van deze gevoelige wasrollen zijn in metaal gegoten en in de Koninklijke Bibliotheek van Kopenhagen neergelegd. Dat is de goede weg. Ziehier een boekje welks titel eveneens dien kant uit wijst: „Die Musik auf den nordwestlichen Salomoinseln aus dem Phonogrammarchiv des psychologischen Instituts der Universität Berlin, von Erich M. von Hornbostel"; Weener van geboorte, is hij thans conservator van het fonografisch archief der Berlijnsche hoogeschool, en hetgeen hij in deze publikatie mededeelt berust op een onderzoek van het door Thurnwald hoofdzakelijk van Bougainville medegebrachte materiaal, fonogrammen, panfluiten en aanteekeningen. Velerlei muziek heeft deze man bestudeerd, muziek van de Kirgiezen, van de Wedda op Ceilon, de Indianen van Britsch Columbia, de Cora-Indianen van Mexico, de negers van Wanamywezi, de inlanders van Nieuw Mecklenburg, de bewoners van west-Brazilië. En den zang der vogels. Onze Indische muziek wacht, maar geduldig op de dingen die komen zullen; men kan nooit weten. De tijd van de opneming volgens het

10. MOND-ORGEL VAN N.-BORNEO.
INDISCHE SPEELTUIGEN.

gehoor is voorbij; de automatische reproductie is daarvoor in de plaats gekomen.

Fig. 7. Triton-schelp van Tidore. Mus. Leiden 435 — 33, l. —, 33, br. —, 175, h. — 15. Horen van Tritonium tritonis, waarin een blaasgat gebikt is. Signaal-horens van groote verspreiding, nu nog gebruikt in Spanje en in Provence en ook uit praehistorischen tijd bekend (Musée du cinquantenaire, Brussel, voorwerpen uit het Iberische bronstijdperk, in Z. O.-Spanje).

Tidore is een eilandje ten w. van Halmahera. Door hard te blazen tegen den schelpwand die bij het maken van de kleine ronde opening is bloot gekomen, kan men, zooals ik ondervond, een vervaarlijk geluid uit het instrument halen. De ontdekking kan aldus geschied zijn: de mensch at het dier uit de schelp, en trachtte met de vingers naar zich toe te halen; toen dit niet voldoende opschoot, brak hij de punt af, of een gat in den wand, om door blazen in die opening de trekkende vingers te helpen; en toen moet 't gebeurd zijn, dat er geluid kwam.

Fig. 8. Fluiten van Bali. Mus. Rotterdam 12866 (de langste) 12867, l. -93 en -87, worden bij 5 of 6 tegelijk gebruikt in de naar deze fluiten genoemde gamelan soelingan, waartoe verder behooren een kleine gong, een groote, en 2 trommen.

Fig. 9. Hobo van N. Borneo. Mus. Leiden 640 — 9; l. — 32. Bruin hout, losse beker; op het mondstuk een saamgebogen stukje lontarblad, dat als dubbele tong dienst doet; de pin van bamboe dient om de beide vleugels van het mondstuk uiteen te houden. Inl. naam seroenei. De dubbele tong is bij ons alleen aan oude instrumenten, niet aan nieuwe bekend.

Fig. 10. Mond-orgel van N. Borneo. Mus.-Leiden 898-27; l. Kalebas —, 27, dm. buik —, 08, l. der pijpen —, 15 tot —, 33; garoedè der doesoen-Dajaks. De oervorm van het orgel, bestaande uit een kalebas waarvan de doorboorde hals tot mondstuk dient; in den bovenwand is een groote opening die een bundel pijpen van bamboe doorlaat; de openingen tusschen den kalebas-wand en de pijpen en tusschen deze onderling zijn met hard dichtgemaakt; het in den kalebas stekende ondereind van iedere pijp is voorzien van een doorslaande tong, dus eene die in een opening iets groter dan zijzelve kan trillen zonder de kanten te raken; door een luchtstroom (het blazen in den kalebas-hals) in beweging gebracht, veroorzaakt zij intermittenties in dien stroom, waaruit geluidsgolven ontstaan. Iedere pijp heeft even buiten den kalebas een gat; blaast men door den hals in den kalebas, de gaten open latend, dan volgt er geen geluid; maar sluit men het gat met den vinger, dan spreekt het tongwerk en brengt een toon voort, waarvan de hoogte afhankelijk is van de lengte der luchtkolom, dus van de lengte der bamboe. Dit draagbare orgel is geen orkest-instrument, maar het wordt bij den dans gespeeld. De Chineesche sheng, de Japansche sho en de Siamsche phan zijn gelijksoortige speeltuigen.

Fig. 11. Mandoline van W. Borneo. Mus. Leiden 370—3688; l. 1.03, br. —, 19; inl. naam gamboes, Sambas, W. afd. Misschien van Arabischen oorsprong; 6 snaren loopen over een kam die op den zangbodem van dierlijke huid rust. Dit tokkel-instrument wordt gespeeld bij de dansen der vrouwen.

Fig. 12. Bamboe-citer van Masarete (Boeroe). Mus. Rotterdam 11582, l. —, 57. Tokkel-instrumenten van groote verspreiding, Java, Sumatra, Nias, de Molukken, Timor, Filippijnen, Nicobaren, Madagaskar. Het bestaat uit een bamboe-lid met een knoop aan ieder eind, en draagt eenige snaren van den bamboebast afgesnakt, zoodanig dat alle snaren van de uiteinden van elke snaar zijn blijven vastzitten. Door stukjes hout aan de uiteinden onder de snaren te wringen kan men deze spannen en door tokkelen of slaan verschillende tonen voortbrengen. Sommige exemplaren hebben een opening in den wand, waardoor het bamboe-lid een goede klankdoos wordt.

Fig. 13. Viool van Java. Mus. Leiden 300 — 555, l. 1.17, br. —, 21. Rebab van Perzisch-Arabischen oorsprong, klankdoos van hout, zangbodem van buffelhuid, hals en staartstuk van ivoor, evenals de schroeven (waarvan er één ontbreekt, ook ontbreken de beide geelkoperen snaren en de kam.) De vioolspeler neemt den breedten, geharsten strijkstok als een schrijffpen in de rechterhand en strijkt iets hooger dan de klankdoos, dus boven den hals, raakt met de vingers van de linker-hand de snaren aan, zonder ze tegen den hals te drukken. Het geluid is schraal en soms niet onaangenaam, vooral bij de goede instrumenten. De rebab is het leidende instrument in de gamelan en de overige speeltuigen richten zich op den duur naar haar. De standaard waarin de viool rust is gelakt en verguld en van snijwerk voorzien.

(Wordt vervolgd.)

JOH. F. SNELLEMAN.

DE REGENBOOG.

TOT de merkwaardigste verschijnselen, welke zich aan het uitspansel voordoen, behoort zeker niet in de laatste plaats genoemd te worden de veelkleurige Regenboog. Geen wonder dat hier, zoo lang de mensch, met zoo menig ander, ook der natuurverschijnsel niet wist te verklaren, een ruim veld lag voor de natuurfantasia. De Karenen in Achter-Indië houden hem voor een monster, een slang, die menschen zoekt om ze te verzwelgen. Bij volken, welker peil van ontwikkeling hooger stond, kwam de gedachte naar voren aan het bestaan van een land boven de wolken, inzonderheid als woonstede der goden, en dan werd de Regenboog in de volksverbeelding de brug, die hemel en aarde verbindt. Volgens de Edda, de bron voor de Noorsche Mythologie, is Asgard — dat wil letterlijk zeggen de tuin of omheining der goden — de hoofdstad der hemelen, gelegen onder de schaduw van den wereldsch IJgdrasil, hetzelfde wat de Olympus voor de Grieken was, n.l. de burcht of het verblijf der goden, hetwelk toegankelijk was langs den Regenboog, d.i. de brug Bifröst of de trillende baan, waarover de goden wandelen en welke hemel en aarde verbindt. Deze brug wordt bewaakt door Heimdal, die zorg moet dragen, dat de reuzen niet naar boven klimmen. Opdat hij de hemel opgedragen taak naar behooren zal kunnen vervullen, is zijn slaap gelijk aan die der vogels en heeft hij het vermogen, zoowel bij nacht als bij dag, de voorwerpen op duizend mijlen afstands te onderscheiden. Hij is bovendien zoo fijn van gehoor, dat hij het gras der weiden en de wol der schapen hoort groeien. In de eene hand houdt hij een zwaard en in de andere een trompet, welker geluid alom waarneembaar is.

Bij de Perzen is Chinvad de „brug van den gaarder”, gespannen over de kloof tusschen de aarde en de gewesten der zaligen. Als zoodanig vertoont de Regenboog vaak overeenkomst met den Melkweg — zie het art. van dien naam in mijn *Mozaïek*, uitg. P. Noordhoff te Groningen, 3den druk, bl. 141 vlg. — welken wij bij verschillende volken onder allerlei benamingen als het „Pad der Zielen” aangeduid vinden.

Volgens den Islam is de brug „El Sirat” zoo dun als een haar, en strekt deze zich uit van deze wereld naar de toekomstende.

Bij het oude Israël was de Regenboog het symbool van Gods trouw, bij het sluiten van het verbond tusschen hemel en aarde.

Bij de Grieken was Iris, aan wie de bekende bloem haar naam ontleent, de personificatie van den Regenboog — welke dan ook in het Grieksch „Iris” heet — en daar deze, gelijk wij boven zagen, geacht wordt hemel en aarde te verbinden, werd zij bode der goden, die hun bevelen aan de menschen brengt. Dat zij als de dochter van den zee-god Thaumast aangeduid wordt, vindt zijn verklaring in het feit, dat de regenboog schijnbaar uit de zee opstijgt. Jacques Perk laat, in zijn bekend vers „Iris” deze aldus zeggen:

Ik ben geboren uit zonnegloren
En een zucht van de ziedende zee,
Die omhoog is gestegen, op wieden van regen,
Gezwellen van wanhoop en wee.

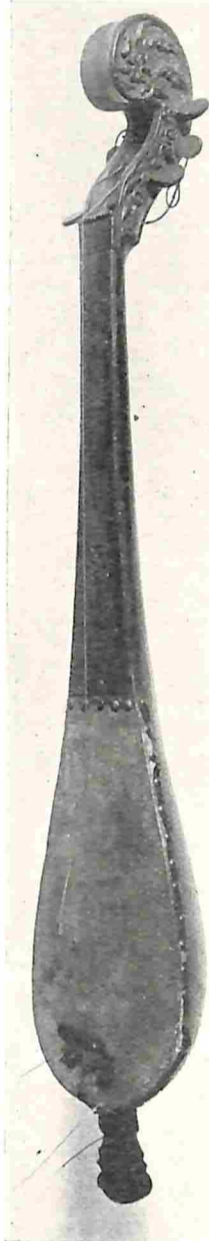
Gelijk de boog zich van het eene einde der aarde tot het andere uitstrekt, zoo snelt ook zij, met de vlugheid van een vogel, door het heelal en daalt zelfs af in de onderwereld om ook daar bevelen te brengen. Zij wordt dan ook steeds als gevleugeld voorgesteld en doet in zooverre voor Hermes, den manlijken bode der goden, niet onder, dat zij eveneens een kèrukeion of caduceus, d.i. een herautstaf, draagt. Soms wordt zij ook afgebeeld met een kan in de hand, omdat men meende dat zij het water aan de wolken toevoerde.

Waar meer dan ééne functie van de godin van regen en sneeuw, de Holda der Oud-Duitschers, overging op Maria — men denke slechts aan den 5den Augustus, welken de Kerk aan „Notre Dame aux Neiges”, „Maria zur Schnee”, of „O.L. Vrouwe ter Sneeuw” gewijd heeft — daar verwondert het ons allerminst dat, naar een oude voorstelling, de Regenboog niet anders heet te zijn dan de zoom van Maria's gewaad, en evenmin dat van deze gezegd werd, dat zij tusschen twee regenbogen op en neder vaart.

* * *

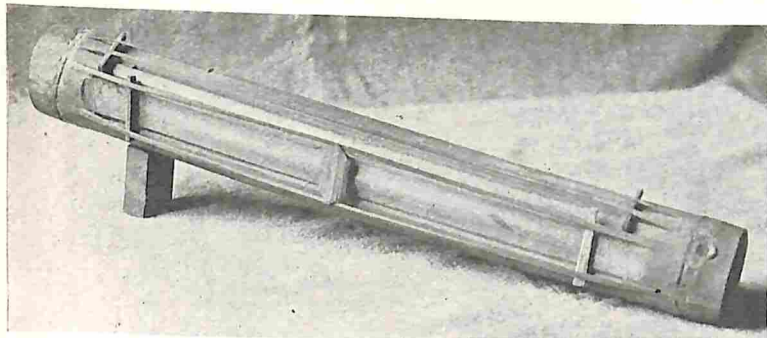
Ten slotte zij nog vermeld hoe diepgaande eerbied voor de wonderbare verschijnselen der natuur aanleiding gaf tot de meening, dat o.a. het wijzen naar den Regenboog niet ongestraft kon blijven. In Luik gelooft men dat degene, die den vinger er naar opheft, met de fijs in of met verrotting van dat lichaamsdeel zijn euveldaad boeten zal, terwijl men elders meent dat, als iemand naar den boog wijst, deze laatste — en dat is minder gevaarlijk! — onmiddellijk verdwijnt.

F. W. DRIJVER.

11. MANDOLINE
VAN W. BORNEO.

12. BAMBOE-CITER VAN MASARETE (BOEROE).

HET OPEN VENSTER.

13) Uit het Engelsch van E. TEMPLE THURSTON.

21 Juni. Een paar spreuwen, die 't vorig jaar paarden en hun nest bouwden in het dichtste hoekje van de haag, hebben weer gepaard en zijn hun huishouding begonnen in een Portugeeschen laurierboom op het grasveld. Ik heb geen recht om dit als een feit te constateeren, behalve mijn eigen overtuiging, want voorzover ik kan oordeelen is er niets om te bewijzen, dat dezelfde vogels in verschillende jaargetijden paren. In de meeste gevallen veranderen de vogels van gezellin in de lente. Maar deze twee spreuwen, daarvan was ik overtuigd, waren dezelfde. Ziehier, hoe ik het weet.

Toen ik het wijfje verleden zomer na een regenbui op het grasveld zag, hinkte ze, daar ze zeker haar pootje bezeerd had. Ik herkende haar gemakkelijk. In een tuin, waar dezelfde vogels jaar in jaar uit komen, zal iedereen dit wel als een beslissend blijk van herkenning willen aanvaarden. Zij is tenminste dezelfde vogel. En hij — wel, daarvan ben ik niet zóó zeker, maar 't vorig jaar had haar mannetje, wanneer de zon onderging, de gewoonte te gaan zitten op het bovenste twijgje van een donkerrooden meidoorn, waar hij wel een half uur lang zong. En nu doet hij dit jaar precies hetzelfde en daarom ben ik overtuigd, dat dit hetzelfde paar is, dat de zorgen en de verantwoordelijkheid van een huisgezin deelt.

Het doet me niet weinig genoegen, moet ik bekennen, dit voorbeeld van huwelijksrouw op te merken bij vogels. Ik zou gaarne deze zaak verder onderzoeken, want naar ik geloof komt dit veel vaker voor, dan de meeste menschen denken. Maar om dit te kunnen doen zou ik op zekere manieren mijn vogels moeten vangen en merken, en daarin zou ik weinig medewerking onder vinden van Diana.

Gedurende de laatste paar weken zijn we beiden verdiept geweest in een zeer belangwekkende studie — het bestudeeren van de liederen der verschillende vogels in den tuin. 's Avonds zitten we buiten op het grasveld op de bank onder den moerbeiboom en luisteren naar de laatste tonen van den merel, tot de zon ondergaat en de eerste tonen van den nachtegaal beginnen.

We probeeren elke maat van zijn gezang na te fluiten. Het is verwonderlijk hoe goed meisjes tegenwoordig kunnen fluiten. Diana is zekerder van haar maten dan ik. Georgina kon nooit eenig geluid tusschen haar lippen maken.

En, wanneer we het twee of driemaal herhaald hebben, tot we er zeker van zijn, schrijft Diana de noten in een muziekboek en brengt ze later met hun juiste toonzetting over in een serie van... ik kan ze niet beter beschrijven — dan Preludiums. Chopin schreef, geloof ik, veel Préludes — een paar regels muziek, de korte weergave van gedachten, die door zijn geest flitsten. Maar déze zijn naar mijn opvatting nog beter. Ze zijn de preludes der natuur, voor alle eeuwigheid. Ik kan me geen wereld denken, waar vogels nooit zullen zingen. Diana speelt ze 's avonds voor me, wanneer al de vogels zwijgen. Onze piano is misschien wat oud, maar wanneer het zachte pedaal neergedrukt wordt, klinkt ze zóó lief, dat ik ze niet ruilen wou voor een Blüthner of een Bechstein. Tot dusverre hebben we op ons repertoire de bastaardnachtgaal, de spreuwe, de merel en het hooivogeltje. Het zal niet lang meer duren, of we zullen ze allen verzameld hebben.

Gisterenavond, toen we daar buiten zaten en probeerden de phrases van het gezang van een roodborstje te volgen, zooals hij daar zat te zingen in den sringenboom, kwam Allan Tregenna door den boomgaard en keek over ons hekje. Diana was aan 't nafluiten van een maat, die ze juist gehoord had, en hoorde hem niet naderen, maar ik zag hem daar een paar minuten staan luisteren, tot het geëindigd was.

„Goed gedaan,” zei hij, toen het uit was. Ze keerde zich plotseling om en haar wangen kleurden zich donkerrood. Vrouwen zijn toch geheimzinnige wezens: eerst oefenen ze zich in een mannelijke kunst, maar wanneer ze er op betrapt worden, zijn ze verlegen.

En wat zou het, of hij haar gehoord had! De meeste meisjes kunnen tegenwoordig fluiten, en ik zou gedacht hebben, dat Diana wel de laatste zou zijn om zich daarvoor te schamen.

„Kom wat bij ons zitten,” zei ik. „We doen ons best het gezang van het roodborstje vast te leggen. Je zoudt ons stenografische verslaggevers kunnen noemen. We probeeren het lied weer te geven, hij is de componist.”

Ik ging opstaan en gaf hem mijn plaats onder den moerbeiboom.

„Gij kunt beter fluiten dan ik,” zei ik, „en bovendien moet ik naar binnen gaan en een paar brieven schrijven.”

Ik verliet hen en dacht er pas te laat aan, of het wel verstandig was geweest dit te doen. Het zou me gespeten hebben, als er een herhaling kwam van hun geschillen, want Diana is heftig en ik ben er zeker van, dat ze nog niet den bloedvink vergeten heeft, die begraven ligt onder den appelboom in den moestuin.

Mijn gedachten waren ongetwijfeld geheel vervuld van onze studie, want ik vond het moeilijk mijn aandacht bij mijn brieven te bepalen. Terwijl ik schreef, hoorde ik voortdurend het gezang van het roodborstje, luid klinkend boven mijn gedachten uit.

„We zullen een nieuw preludium op ons repertoire krijgen,” zei ik, en zoodra mijn laatste brief gezegeld en gefrankeerd was, ging ik weer in den tuin om te zien, hoever Diana gevorderd was.

Ze had niets gedaan. Het boek lag open op haar schoot en er stond geen noot opgeschreven.

„O, waarom...?” zei ik.

„Hij heeft toch in 't laatst niet gezongen!” zei de jonge Allan.

„Niet gezongen?” antwoordde ik, — „en ik kon ternauwernood mijn brieven schrijven door zijn onderbrekingen.”

Diana sloot het boek op haar schoot.

„Ja, ik geloof wel, dat ik hem gehoord heb,” zei ze.

„Je begrijpt nu wel, wat we doen, niet waar?” zei ik.

Hij schudde het hoofd. Ik zei hem, hoe Diana de gezangen van alle vogels om ons heen verzamelde, en ze overzette in wat wij „Preludiums” geliefden te noemen.

„Mag ik ze eens hooren?” vroeg hij.

Ik zei tegen Diana, dat ze naar binnen moest gaan, om ze hem voor te spelen. De vensters van de kamer komen uit op het grasveld. Vanwaar ik zat kon ik de muziek hooren.

De zon was juist ondergegaan en de geheele tuin lag te gloeien in het licht van de schitterende wolken. Ze schitterden als vuur door de boomen van den boomgaard.

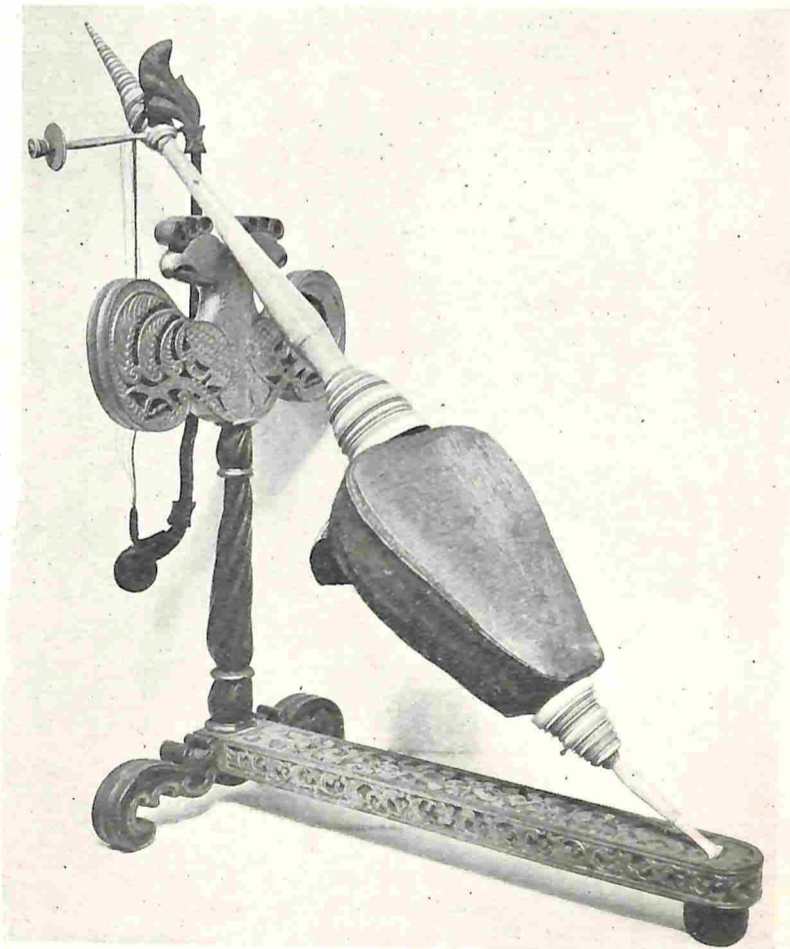
„Ga ze hem eens voorspelen,” zei ik, „en dan zal ik hier blijven zitten om er naar te luisteren.”

Zonder een woord te spreken nam ze haar boek op en ging naar de kamer. Zonder een woord te spreken volgde hij haar.

Ik wachtte in stilte en dacht aan die twee; toen, terwijl de eerste zachte tonen van de piano in den tuin vloeiden, en door de struiken en over de geurige rozen tot mij kwamen, verdwenen alle gedachten aan hen. Ik was alléén met Georgina. Zoo placht zij voor me te spelen in de dagen van onze verloving; zoo speelde zij vaak voor me in de jaren, toen we getrouwd waren.

Ik geloof niet, dat ik in werkelijkheid veel om muziek geef, want ik luisterde niet zoo aandachtig naar de harmonieën of de melodieën. Ik luisterde naar den indruk en de herinneringen, welke die klanken me brachten.

Het geheele huis was in schemering gehuld. In geen enkele kamer waren de lampen nog ontstoken. Maar in de kamer, door het open venster, kon ik het figuur en het hoofd van Diana zien, haar profiel juist afgeteekend op de duisternis van de kamer door het licht van de twee kaarsen, die in hun blakers aan de piano brandden.

13. VIOL VAN JAVA. INDISCHE SPEELTUIGEN.

Dit bracht me de geheele twintig jaar weer voor den geest. Door het spelen riep ze Georgina voor mijn herinneringen op. Ik moet verdiept zijn geweest in een droom, en ik moet bijna gedacht hebben, dat ze Georgina zélf was, toen zich een schaduw in de kamer bewoog. Ik zag het silhouet van een hoofd, dat zich vooroverboog tegen het kaarslicht; ik zag de donkere lijn van een arm, die zich uitstreckte om de muziekbladen om te keeren. Het was de jonge Allan. Gedurende al die wondervolle oogenblikken van mijn droomerij had ik hem vergeten. En met een schok werd alles me duidelijk — ik moet niet zeggen, met een gevoel van vrees. Ze spiedde niet voor mijn herinneringen, maar voor hém, en hier was ik, met al de jaren achter me, en zag, hoe mijn eigen geschiedenis zich herhaalde.

Welke man, dacht ik, zou daar kunnen zitten luisteren naar het spel van mijn Diana en niet dezelfde liefde moeten voelen, die ik voor Georgina had gekend? Duizend kleine bewijzen kwamen me voor den geest — de leegte bladzijde van het notenboek, de bloes op haar wangen, de gedichten, de uitdrukkingen, die op haar gelaat wisselden dien morgen, toen ze haar haar had opgestoken.

Ja, ik weet, dat Diana liefheeft. En hij natuurlijk ook. Ik durfde me niet te laten gaan in voorstellingen, waartoe dit alles zou leiden. Ik heb vaak gewenscht, dat ze vrienden zouden zijn; hoe kan ik dan nu treurig zijn, omdat ze elkaar lief hebben?

En toch kwam er een gevoel van eenzaamheid over mij, dat ik niet kon verdrijven, hoe ik 't ook probeerde. Ten slotte wist ik, dat ik daar niet kon blijven om ze langer gade te slaan. Ik verliet mijn plaats in den tuin en sloop langs het venster van de kamer het huis in waar ik naar boven ging, naar Georgina's kamer.

En toen ik daar de gordijnen opentrok en het venster opende, kon ik nog de klanken van de piano hooren. Hier voelde ik me rustiger. Diana speelde een preludium en speelde het dan telkens weer over. Maar ten slotte hield de muziek op. De geheele avond was in stilte gedompeld. Wat deden ze toen? Ik stelde me voor, hoe hij zijn lippen op de zachte, koele huid van Diana's wang drukte.

„Ik weet, dat ik Georgina kuste,” dacht ik.

En toen Diana tegen tien uur naar bed ging, kuste ik haar eerst op de linkerwang, wat mijn gewoonte is. Ze wilde zich juist omkeeren, toen ik haar hoofd tusschen mijn handen nam en haar ook op de andere wang kuste.

Hoe kon ik weten, welke wang het was?

25 Juni. — De laatste aantekening in dit boek begon met verwijzing naar een paar spreekwoorden, die dit jaar opnieuw gegaard hebben en nu komt me een geval in de gemeente te binnen, dat eenige gelijkenis vertoont met het geval van de vogels, dat ik vermeld heb.

Diana vertelde het me. Alle dingen, die in het dorp voorvallen, komen haar ter oore. Vanmorgen bij 't ontbijt sprak ze er met me over.

„Herinnert U zich Eliza Selby?” vroeg ze me. Ik dacht na; ik kan de namen van vogels onthouden; maar de namen van menschen ontglippen me vaak.

„Wie was ze?” vroeg ik.

„O, denk er maar niet meer over,” antwoordde Diana. „U hebt haar nooit gekend. Jaren en jaren geleden, vóór U hier kwam, trouwde ze met een man, genaamd Fuel, en ze gingen wonen in Long Allingham. Maar Fastnedge kent U toch wel?”

Ik knikte en was blij, dat ik hém kende.

„De arme oude man,” zei ik, „die in dat hutje bij den molen woont?”

„Weet U, hoe oud hij is?” vroeg ze.

„Hij was zeventig, toen zijn vrouw stierf,” zei ik. „Dat is immers vijf jaar geleden?”

Alles wat ze zei, scheen er op te wijzen, dat de arme oude man plotseling gestorven was, en toch klonk dat niet in den toon van haar stem.

„Wat is er gebeurd?” vroeg ik. „Moet ik er heen?” En ik begon mijn servet al op te vouwen. Ik was zeker dat er iets voor me te doen was.

„Er is geen haast bij,” zei Diana glimlachend, „er is nog meer te vertellen. Het schijnt, dat bijna vijftig, wel, ik denk vijf en veertig jaar geleden, hij en Eliza Selby samen zouden gaan trouwen. Toen twistten ze over 't een en ander en trouwde zij met Fuel en ging naar Long Allingham. Ik ben vergeten, met wie Fastnedge trouwde, maar hij bleef hier wonen.”

„Wel?” zei ik. Ze vertelde het zó langzaam, dat mijn nieuwsgierigheid nu geheel opgewekt was.

„Wel — nu zijn zijn vrouw en haar man gestorven en het schijnt, dat ze al dien tijd van elkaar hebben gehouden, omdat ze nu uit Long Allingham is gekomen en nu bij hem woont in zijn hutje.”

„Maar ze moet al bij de zeventig zijn,” zei ik.

„Dat weet ik, en dat is juist het grappige er van.”

„Waar zijn ze getrouwd?” vroeg ik.

„Ze zijn niet getrouwd,” zei Diana en ik wist, dat ze mijn gelaat nauwkeurig bestudeerde. Ik rolde mijn servet op en stak het door den zilveren ring, een van onze huwelijkscadeaux.

Ik wist niet, wat ik zeggen zou. Hij wist niet, wat ik zeggen zou. Kluts kwijt en toch kan ik niet toestemmen, dat ik wat anders voelde. Ik wéét niet, hoe ik voelde.

„Ik zal er eens heengaan,” zei ik en ging dadelijk. Het hutje, waarin Fastnedge al deze dertig jaar heeft gewoond, is juist naast Horlock's molen. Het geluid van het water, dat het oude, houten wiel doet draaien, klinkt dag en nacht als een lied, dat nooit verandert en toch nooit eentonig wordt. De stroom, waardoor het voort gebracht wordt, slingert zich door een laan met wilgeboomen midden in het land, en door weiden, waarin zulk een verscheidenheid van wilde bloemen bloeit, als ik nooit gezien heb. Aan de oevers bouwen rietvogels en sneeuwhoenders hun nesten en daar brengen ze hun jongen op in volmaakte vrede en afzondering. Wilde munt en vergeet-mijnietjes bloeien hier overvloedig. In sommige plaatsen doelt het water zijn weg onder de boomwortels door en de waterratten zwemmen zonder vrees in de schaduwen.

Er is een oude, groene schuit op het open vlak van het water, dichtbij het wiel. Die behoort aan Horlock, den molenaar. Hij heeft me heel vriendelijk het vrije gebruik er van aangeboden, maar gedurende de laatste twaalf maanden ben ik er niet in geweest. En tóch hebben Georgina en ik hem vaak dat murmelende water opgedreven, onder de wilgen en eiken, al maar de talloze krommingen en bochten volgend, waardoor we de weiden en het

land zich ver voor ons zagen uitstrekken, tusschen een opening in de boomen om dan weer uit het gezicht te verdwijnen.

Fastnedge werkte in den molen, tot hij ongeveer zeventig jaar was, en toen stond de jonge Horlock, die het werk van zijn vader had overgenomen, hem als een vast pensioen toe om te blijven wonen tegen een verminderde huur, welke Fastnedge betaalt door verschillende karweitjes te doen voor iedereen. Zijn lichaam is stijf van de rheumatiek . . want ik denk, dat het een vochtige plaats is, waar hij woont. Hij loopt met behulp van een stok en is een schaduw van den man, dien hij was. Ik houd veel van hem. Vaak hebben Georgina en ik in zijn hutje thee gedronken, als we terugkeerden van onze onderzoekingstochten op de rivier.

(Wordt vervolgd.)

Foto C. Steenbergh.

GEVEL AAN DE NIEUWE WESTERSTRAAT
TE ENKHUIZEN.